

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Györi Adolf egyesületi pénztárhoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda VII., Sip-utca 12. szám.

TARTALOM: Wlassics Gyula. Irta Adler Simon. — Dr Berzeviczy Albert. Irta — d. — Léderer Ábrahám 50 év előtt. Irta Hoffmann Mór. — Néhány szó a gyermekek idegességéről. Irta Lippe József. — Az ifjusági könyvtár kezeléséről. Irta Groszmann Mór. — Szemle. — Egyesületi élet. — Nekrológ: Szilágyi Mór. Irta Bérczi Fülöp. — Hírek. — Vegyesek. — Pályázat. Hirdetések.

Wlassics Gyula.

Midőn kilenc évvel ennek előtte a mostaniakhoz csaknem hasonló zavaros politikai viszonyok között a király bizalma Wlassics Gyula dr. egyetemi tanárt állította a vallás- és közoktatásügyi miniszterium élére, a tanítással foglalkozók és a közoktatásügy iránt érdeklődők azt a kérdést vetették föl magukban, vajjon a kiváló jogtudós, kit az eddigelé kifejtett működése különösen az igazságügyi tárca vezetésére predesztinált, milyen *közoktatásügyi* miniszter lesz? Mert hogy mint *vallásügyi* miniszter beválik, arra biztosítékul szolgált széles jogtudása, erős judiciuma és a szabadelvű eszmékhez való törhetetlen ragaszkodása.

Most, hogy miniszteri tárcájától megvált, a közvélemény a fenti kérdésre egyhangulag adta meg a legkedvezőbb választ, midőn konstataulta, hogy a lefolyt kilenc évben kifejtett működése áldásthozó volt hazánk kulturájára, mert ez idő alatt közoktatásügyünk valamennyi ága lényegesen fejlődött, az iskolák száma tetemesen szaporodott.

Pedig nagyon nehezen ment a dolog, mert nem mindig állottak a miniszter rendelkezésére a szükséges — anyagi eszközök. Valamennyi tárca közül a közoktatásügyi van a legszerényebben dotálva, annak ellenére, hogy a közmívelődés terén való költségek nem inproduktív kiadások, hanem gyümölcsöző befektetések, melyek meghozzák kamataikat.

Wlassics miniszter belátva ezt, igyekezett költségvetését emelni, ami sikerült is neki. Minisztersége első évében költségvetése összesen tizenkilenc millió korona volt, míg a folyó évre ennek több mint kétszeresét, negyvenkét milliót irányzott elő. Megjegyzendő azonban, hogy ebben az összegben a tanférfiak számára tervezett fizetésjavítás szükségletei nincsenek felvéve.

A költségvetés e nagymérvű szaporulatát különösen a népoktatás fejlesztése okozta, melyet Wlassics miniszter kiválóan szívén viselt. 1895-ben 1098 állami népiskola volt 2682 tanítóval, míg jelenleg 1980 állami népiskola van 4350 tanítóval. Téves volna azonban, e számokból azt következtetni, mintha

Wlassics a „tüzzel-vassal“ való államosításnak hive lett volna. Már miniszteri programbeszédjében, melyet 1895. évi január 24-ikén költségvetésének tárgyalása alkalmával a képviselőházban tartott, ellentmond e feltevésnek. E beszédben az államosításra vonatkozólag a következőket mondotta:

„Az iskolánál lényegében nem az a kérdés, hogy ki az iskola-fentartó, hanem az, hogy jó-e az iskola; az a kérdés, hogy a kor színvonalán áll-e az iskola; az a kérdés, hogy a magyar állameszme követelményeinek megfelel-e?

S ha tisztelt képviselőház módunkban van ezt elérni más eszközökkel is, akkor nem volna helyes népoktatási politika, épen az egyik legnagyobb iskolafentartó elemet, az egyházat és felekezeteket, megfosztani ettől a jogtól.“

E programjának megfelelőleg létesítette az állami iskolákat. Az iskolák államosítása pedig mindenütt, minden erőszakosság, sőt minden *szelid nyomás* kizárásával történt. Ha tehát felekezetünk iskolái közül egyik-másik az államosítás sorsára jutott, akkor az nem külső, hanem — általunk már többször ismertetett — belső kényszerből eredt.

Hogy pedig felekezetünk iskolái a nemzeti szellem és a nemzeti nyelv szempontjából a legszigorúbb követelményeknek megfelelnek, azt *Wlassics* Gyula mindig és minden alkalommal elismerte és az országgyűlés elé terjesztett jelentéseiben mindig konstatálta is. Azért a magyar nyelv tanításáról szóló törvény végrehajtása ügyében 1902-ben kiadott szigorú rendelete a zsidó iskolákat nem érintette. E rendeletével is, mint minden más intézkedésével, a magyar elem kulturális fajsúlyának emelését kívánta szolgálni.

És ezen intézkedések száma egész légió. Hogy csak egy párt is említsünk ezek közül: szervezte a gazdasági ismétlő-iskolákat, úgy a fiúk, mint a leányok részére. Az állami kisdedóvókat szerves kapcsolatba hozta a népiskolákkal. Egy millió koronát fordított a budapesti és kolozsvári tanítók házára. Új utasítást adott ki az állami elemi iskolák gondnoksága és a községi iskolaszékek számára, mely utasításokban a tanítás és nevelés vezetését a tanítóra, illetve a tantestületre bizza és kizárja az illetéktelen és szakavatlan beavatkozást az iskola belső ügyeibe. Szervezte a népiskolai ifjúsági könyvtárakat intéző bizottságot. Elkészítette az elemi iskolák új tantervét és ehhez az új utasítás tervezetét. Ezek az intézkedések kizárólag a népiskolát illették. Általánosán elismert tény, hogy a közoktatásügy egyéb ágazataiban is hasonló eredményes munkálkodást fejtett ki, de ennek méltatása nem tartozik reánk. Hogy intézkedéseinek meglegyen a kellő foganatja, arról mindig jó eleve gondoskodott, még pedig azáltal, hogy mielőtt valamely mélyreható reformot életbe léptetett volna, mindig kikérte *munkatársainak*, a tanítóknak és tanároknak véleményét. Nem intézkedett róluk nélkülök.

Végül nem feledkezhetünk meg arról, hogy a vallás szabad gyakorlatáról és a zsidók recepciójáról szóló törvény az ő parlamenti képviselete mellett jött létre és hogy ő alkotta meg a kongrua-törvényt, melyből felekezetünk papjaira is háramlik némi előny.

Most, hogy eddigi működésének szinterét elhagyva, katedrájára tér vissza, távozása mindenkit fájdalmasan érint. E fájdalmat csak az a tudat enyhíti, hogy örökébe oly férfi lépett, ki neki méltó utódja és aki kulturpolitikánkat époly erős magyarsággal és szabadelvűséggel fogja vezetni, mint azt *Wlassics* tevő.
Adler Simon.

Dr. Berzeviczy Albert.

A nemzeti kulturmunkának új vezére régi, nagyrabecsült és ismert pártfogója a magyar tanítóságnak. Eddigi állásaiban és működésében is már annyi érdemet szerzett, annyi sikert mutathat fel, hogy mai diszes állására mintegy predestinálva volt, hogy a tanítóság, mihelyt *Wlassics* távozásával megbarátkoznia kellett, őt üdvözölte legszivesebben utódjául. Fényes pályát futott meg már eddig is, a vidéki jogakadémiai tanárságtól a miniszteri bársonyszékig, de fényessé e pályát kiválóan az teszi, hogy minden pozícióját, minden előrehaladását munkával, nemes, tartalmas és hazafias munkával szerezte meg. Ez a munka hozta meg számára a közbecsülést és az uralkodó kegyét; ez tette, hogy ő maga is értékelni és becsülni tudta mindig a derék, becsületes munkát és hogy működésében mindenkor az igazi liberalizmus vezette. E törhetetlen liberalizmusának és államférfiúi bölcsességének számos tündöklő jelét láttuk államtitkársága idején és hosszú képviselői működése folyamán.

A közoktatásügy minden terén nagy feladatok megoldása vár reá; az ő munkabírása, az ő törekvései a legnagyobb várakozásokkal jogosíthatják fel a nemzetet. De reményteljes várakozással fordulnak feléje az ország felekezeti tanítóságának ezrei, köztük az egész zsidó tanítóság, mert hazafias törekvéseinek méltatását, anyagi helyzetének javítását és állásának az állami tanítókkal való teljes egyenlősítését várja Berzeviczy Alberttől. A miniszterelnökkel együtt kilátásba helyezte ezt programjában és ha kielégítő fizetési minimummal egyetemben ezt keresztül is viszi, — amint hisszük és reméljük — akkor magához, eddigi munkásságához méltó emléket állított magának; akkor oly helyzetet teremt, mely az egész ország tanítóságát egy egységes hadsereggé fogja tömöríteni, a magyar nemzeti kulturállam jól felfegyverzett diadalmas hadseregévé, mely minden katonai követelménynél sikeresebben meg fogja magyarosítani e haza minden fiát és mihamarább felépíti az egységes magyar nemzeti állam oly rég óhajtott diszes épületét. Berzeviczy Albert államférfiúi kvalitásai, széleskörű, alapos műveltsége, tiszta liberalizmusa és férfias erélye biztosítékot nyújtanak, hogy örömmel üdvözölt terveit meg is fogja valósítani. A magyarok Istene adjon neki ehhez törhetetlen erőt és kitartást!

Egyesületünk választmányának küldöttsége nov. hó 19-én jelent meg dr. *Berzeviczy* Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter előtt, hogy őt üdvözölje. A küldöttség tagjai voltak: *Adler* Simon, *Bárd* Rezső, *Földes* Lipót, *Hajnal* Jakab, *Hoffmann* Mór, *Kuttner* Miksa, *Lederer* Ábrahám, *Mendl* Lajos, *Pfeiffer* Ignác és *Salamon* Nátán. A küldöttség szónoka *Csukási* Fülöp

*

egyesületi alelnök következő szavakkal tolmácsolta a magyar zsidó tanítóság érzelmeit:

„Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!

Ide jöttünk az Orsz. Izr. Tanítóegyesület nevében, mint a magyar-zsidó iskolában működő tanítók legbensőbb érzelmeinek hű tolmácsai, azon alkalomból, hogy felséges királyunk és nemzetünk bizalma folytán Nagyméltóságod hazánk kulturügyeinek vezetésére vállalkozott.

Mint annak a nagy seregnek, a hazánk kulturügyeiért harcoló hadnak egyik szerény csoportja jelentünk meg szeretett vezérünk magas színe előtt, hogy zászlónkat előtte meghajtsuk és hogy arról biztosítsuk, hogy bennünk, felekezetünk kulturügyeit gondozó és intéző szerény tanítóknak hű és odaadó munkásokat fog találni reformterveinek keresztülvitelében.

Ha felekezeti zászló alatt sorakoztunk, ez nem azt jelenti, hogy a magyar-zsidó tanítóság szeparatiztikus hajlamoknak hódol, hanem igenis azt, hogy az új világrendnek jogos kívánalmait régi szent hitünknek vele megegyező követeléseivel támogatni és megerősíteni akarjuk.

Hitünk és tanügyünk elválhatatlannak egymástól, egyiknek pusztulása másikkal bukását vonja maga után.

A zsidó iskolában működő tanférfiak tehát egyesületté tömörültek, hogy céltudatos és egységes vezetés mellett, felekezeti tanügyünknek öre, irányítója, a gyöngének támogatója és istápolója legyen.

Csak az igazságnak megfelelő ténytet konstatálok, melyet e falak között is többször elismertek, midőn kijelentem, hogy minden egyes zsidó iskola, a magyarságnak egyik erős vára, minden egyes magyar-zsidó tanító a magyar nyelv- és állameszmének buzgó apostola.

Ezredéves hagyományaink a hazai röghöz való tántoríthatatlan ragaszkodást, a szent hazai nyelvnek ápolását, a vallás parancsolta feladatunkká teszik.

Kedves kötelességet teljesítek, midőn ez ünnepélyes pillanatban a magyar-zsidó tanítóság nevében hálás szívet kinyilvánítom, hogy a zsidó tanítónak jogi helyzete Európa egyetlen országában, még a legelőrehaladottabb országokat sem kivéve, sines annyira biztosítva, a jogegyenlőség elvein alakult törvényes sáncokkal körülbástyázva, mint a magyar-zsidó tanítóé.

Ezen örvendetes körülmény a magyar faj józan türelmességének, igazságszeretetének, a magyar államférfiak bölcsességének és a törvényt végrehajtók jóakarátának tulajdonítható.

Vannak a magyar-zsidó tanügynek sajtó sebei is, melyeknek, ha nem is teljes gyógyítása, de a baj enyhítése a kormány hatalmában áll. Ezeknek feltárására ezt az ünnepélyes pillanatot azonban nem tartom alkalmasnak.

Minthogy Nagyméltóságodnak, kit szerencsénk van már évek óta egyesületünk tiszteletbeli tagjai között üdvözölni, negyedszázadnál hosszabb időn át kifejtett kulturpolitikai hitvallása, társadalmi és irodalmi áldásdús tevékenysége biztosítékot nyújt nekünk arra, hogy felekezetünk tanügye Nagyméltóságod szabadelvű bölcs vezetése mellett a régi mederben újabb segédforrásokkal gazdagítva, természetes fejlődésének útján tovább haladhat, minthogy Nagyméltóságodnak a fizetésjavítás áldását a felekezeti iskolában működő tanítókra is kiterjeszteni ígérte: szívet legbensőbb melegével üdvözöljük és mély alázattal kérjük iskoláink, valamint tanítóink és országos egyesületünk számára Nagyméltóságod kegyes jóindulatát és atyai pártfogását.“

A kegyelmes úr érdeklődéssel hallgatta meg az üdvözlő beszédet és következőképen felelt:

„Tisztelt Uraim!

Rokonszenvük és üdvözetük nyilatkozatát, mellyel engem most megtiszteltek, nagyon köszönöm. Egyesületüket, melynek nevében megjelentek, annak érdemes működését s a magyar-zsidó tanítóságnak, melynek Önök vezérei, hazafias, buzgó munkásságát jól ismerem és méltánylom. Felekezeti tanítósága hazánk szolgálatában kötelességtudásával és intelligenciájával a nagy nemzeti kulturmunkában dicséretes módon mindenkor sikerrel résztvett. Legyen feladata ezentúl is, úgy mint eddig, hogy azt a nagy értelmi tőkét, mely a zsidó ifjúságban rejlik, helyes irányban fejlessze és a haza szolgálatába állítsa. Hiszem, hogy buzgóságuk a jövőben sem fog ellankadni és csak arra kérem Önöket, hogy mint a múltban történt, úgy továbbra is neveljék tanulóikat a nagy közösség iránt való érzésre, hogy mindenki a maga körében mint a haza hű fia dolgozzék. Mert ennek az országnak fejlődése főképen attól függ, hogy fiai egyetértésben éljenek és türelmességgel viseltessenek egymás iránt, azzal a vallási türelmességgel, melyre különösen a kisebb felekezeteknek olyannyira szükségük van. Kérem megbizóikat, a magyar-zsidó tanítóságot, az én hű munkatársaimat, hogy támogassanak engem s vigyék meg nekik üdvözetemet.“

A miniszter úr aztán bemutatatta magának a küldöttség tagjait és mindegyiktől szívélyesen bucsuzott. —*d.*

Léderer Ábrahám 50 év előtt.

Egy német pedagógiai folyóirat 1853. évfolyamá került kezembe. A címe ez: „Österreichisches paedagogisches Wochenblatt“, amelyet nem minden érdeklődés nélkül lapozgattam. Ebben a folyóiratban a fiatal, akkor 26 éves Léderer Ábrahámtól van néhány elméleti és gyakorlati pedagógiai cikk, mely a fiatal néptanító gondolkodásmódjára, törekvéseire igen szép világot vet. Léderernek igen sok tisztelője és barátja van a magyar pedagógiai világban, s ezek között különösen azok nagyrabecsülését bírja, kik ez 50 esztendő folyamában vagy ő alatta végezték a képezdét, vagy akkor jártak benne, mikor ő tanított. Az előbbieket közé számítja magát e sorok írója, ki 40 esztendő előtt volt Léderer tanítványa, s kinek nagyrabecsülése irányában e hosszú idő alatt meg nem fogyott. E lapok t. olvasói tehát nem fogják rossz néven venni, ha e sorokban a fiatal néptanítóról, Lédererről lesz szó, aki azzal az idealizmussal, mely nélkül semmi szép és jó létre nem jöhet, csüggött hivatásán, s aki ez idealizmus mellett azzal a gyakorlati érzéssel volt felruházva, mely nélkül a népoktatási munka csak egyoldalú.

Azok a cikkek, melyeket itt megjelenésük sorrendje szerint fogok röviden bemutatni, már az egész Léderert mutatják; a kiváló gyakorlati pedagógus körvonalai bontakoznak ki előttünk, de nem az olyané, aki ide-oda tapogatva keresi a helyes utat, hanem aki biztos lépésekkel halad a cél felé, felvértezve a hivatása köréhez tartozó alapos tudással.

Az első cikknek címe: *A falusi tanító*. Jellegét Grimm aforizmáiból veszi: „Az alsóbb iskola általános ajándékozója egy különbség nélküli tanításnak, az összes gyermekek országútja, mintegy a legnagyobb szita, amelyen keresztül azoknak legkorábbi tehetségei rostáltatnak.“ Szépen vázolja a falusi tanító hivatását, s azt a befolyást, melyet ő a reája bizott ifjúságra gyakorolhat,

nagyobb mértékben, mint ahogy erre a városi tanító képes. A cikk végét pedig idejegyzem: „Egy falusi tanító 30—40 éven át teljesített hivatással tapasztalatokban és pedagógiai elvekben gazdag ember, valóban gyakorlati pszichológus lehetne. Életrajza sok hasznos és tanulságos dolgot nyújthatna és hatásban, eredményben dús életről adhatna számot. Így lehetne, kellene is lenni és *lesz* is. — De vajjon most így van-e?”

Egy másik cikkben a hivatásbeli buzgalomról értekeznek. Amit itt fejteget, sohasem avulhat el s mindig igaz fog maradni az, hogy a legkiválóbb erő lelkesedés és buzgalom nélkül csak napszámos munkát végez.

Következik két olvasmánytárgyalás. Az egyik: *Mózes dicsénete*; a másik: Az égi testekről. A tárgyalásról nem szólok semmit. Ezek mintaleckék, amelyek olvasása még 50 év után is élvezetet nyújt. De jellemző az összeállítás s a két olvasmány között könnyen megállapítható vonatkozás. Nekem egy levelem van Léderertől, melyet 1864-ben Veszprémbe írt. E levélben a biblia és a természettudományok tanulmányozását ajánlja. Az olvasmányok tárgyi és nyelvi magyarázata kifogástalan. Ez évfolyamnak utolsó decemberi számában *a tanító gondolatairól és érzelmeiről az év végén* — elmélkedik. Ez a kis közlemény érdekesen jellemzi annak íróját. Az év vége a vigasztaló és oktató visszapillantásra ösztönzi. Komoly gondolat a világosan előttünk álló múltba tekinteni, és magunk előtt látni a sötét jövőt. Minő kérdések foglalkoztatják őt: Vajjon egy esztendővel idősebb tanítványaim a lélek és szív műveltségében gazdagabbak lettek-e? Megfeleltem-e a kor követelményeinek? Megtettem-e kötelességeimet? Minő tapasztalatokat gyűjtöttem ez évben? Nem maradtam-e hátra saját szellemem kiképzésében? Dolgoztam-e önjavításomon?

Épöly szépen és valóban megindítóan mondja: Az elégedetlenség megfoszt nyugalmunktól s a valódi boldogság csak az erényes kedély birtokában áll. De az erény küzdelem s ezt sokan nehezebbnek gondolják, mint aminő valóban. Nem egyes nagy hősi tettek és hősi erények, melyeknek gyakorlása csak keveseknek adatott, szükségesek ehhez. Kötelességeink pontos teljesítése a baj és hálátlanság napjaiban; az ifjuság szívében elhinteni a hit és vallás magvát, hogy jótékony aratásra megérjen; a szegény, apátlan, anyátlan gyermekeknek segítségére lenni, hogy az Istenben való bizalom és öntudat forrásánál üdülést és enyhülést találjanak; az elhanyagolt kicsinyeket az erkölcstelenség és durvaság pocsolyájából kiemelni, hogy az állam és társadalom javára felnőjenek, ezek is erények, gyakran nagyobb erények, mint egyes tettek, melyeket a tömeg megcsodál és megtapsol.

Szép cikk: „A szoktatás és ismétlés az elemi iskolában” — ebben talán alapvonásai vannak letéve annak a füzetnek, melyet a *szoktatásról* írt, s mely a külföldön is figyelmet keltett.

Oktatási órát tart a *jelmondatokról*, különös tekintettel erre: *Egyesült erővel*.

Fölötte érdekes cikk: *A természetisme a népiskolában. Az én hivatásom* — címe alatt költeményt is írt, melyben büszkén vallja magát néptanítónak. Ír a természettudományi oktatás módszeréről. Ujra ír a falusi tanítókról és ennek kapcsán a gyermeki lélek fejlesztéséről. Megszivlelendő dolgok.

De ki volna képes felsorolni mindazt, amit Léderer már mint fiatal tanító írt. Csak még egy közleményről legyen itt említés téve. Működési helyének környékén gyakori volt a vigyázatlanságból vagy gondatlanságból keletkezett tűzvész. Hogy ennek a dolognak gyakorlati példázására alkalmat adjon, egy kedves olvasmányt ír e cím alatt: „*Két előkelő kereskedő utazási kalandja*” s ezt az olvasmányt a következő sorokkal kíséri a lap szerkesztőjéhez írt levélben: „... Az iskola az életnek neveli az ifjúságot, az időnek, amelyben élnek és a jövőnek, amelyben élni fognak. Azért nem szabad, hogy a tanító az életet a maga nyilvánulásaival és befolyásaival nyomtalanul el-

röppenni hagyja, hanem, hogy azokat, amennyire lehet, az ifjúság nevelésében felhasználja.“

Itt következik az olvasmány:

Két előkelő kereskedő utazási kalandja.

Egy gombostű és egy gyufa az országúton találkoztak egymással s együtt mentek azután a legközelebbi gyárvárosba, hogy az éjjelt itt a kocsimában töltsék. E büszke vendégek mindegyike külön hálósobát akart; de a vendéglős, kinek csak egy szobája volt még, mely el nem volt foglalva s ennél fogva nem tudta, kinek engedje át a kettő közül, származásukról kérdezte őket.

Ekkor a gombostű a következőket mondta el: „Az én születésem helye az, ami a többi terményeké, a föld s ennek különös neve — a bánya. Az én dédőseim a horgany és a vörösréz, melyek mesterséges összeolvasztásának az úgynevezett sárgaréz-kályhában köszönheti az ő léte az atyám. A sodronymalomban a sodronykorong segítségével készítik a sárgaréz-sodronyt és ebből készítenek el bennünket gombostűket a tügyárakban nagy mennyiségben. Alkatrészeim a fej, a nyél és a hegy. Készítésem módja pedig áll a nyelek metszéséből a nyélmodellen, annak hegyezéséből a túkorongon és a gömbnek (fejnek) megerősítéséből. Az én hasznom, kedves vendéglősöm, úgy hiszem, elég ismeretes előtted, úgy, hogy kár volna e fölött egy szót is vesztegetni.“

Ekkor a gyufácska látszólag bizonyos öntudattal és buta fajgöggel így szólt: „Ha egy pillantást vetsz külsőmre, kedves vendéglősöm, mindjárt tudni fogod, hogy én is az anyaföld öléből származom. De az én őseim, a tülevelű fák és a toboztermők, messzire emelik fel fejüket a magasba s gyakran a felhőket érik koronájukkal. Az erdei fenyő törzséből bizonyos számú hasábfát és ezekből ismét bizonyos számú rudat nyernek. Minden rudból a gyufagyárakban egy vágógép segítségével husz ilyen hozzám hasonló fácska készül s azután a fejem elkészítésével foglalkoznak. Áll pedig az foszforból, gummi arabikumból, vízből, salétromból és vörös ólomélegből és ennek a gyújtóanyagoknak köszönhetem felfortyanásomat és gyors tüzemet. Én könnyű gyúlékonyságommal az embereket felmentettem attól a nehéz, fárasztó munkától, hogy két kemény fácskát egymáshoz dörzsöljenek, felmentettem az acél és kova használatától és a drága gyújtó-gépek használatát a föld minden államában kiszorítottam. Az én használatom általános és sem a fejedelmi ház, sem a parasztkonyha engem nem nélkülözhet.“

Látva a vendéglős határozatlanságát, a gyufa még hozzátette: „Ama nagy haszon mellett, melyet hozok, az én alsó részem teljesen ártalmatlan s nem okoz oly kellemetlen vérontást, mint az én fényes utitársam hegye.“

Felháborodva e sértésen viszonzá a gombostű: „Ó, te kedves utitársam, nálad valóban alkalmazható e közmondás: A kinek vaj van a fején, ne menjen a napba. Észreveszed nálam a szálkát s nem érzed magadnál a gerendát. Szememre hányod ártalmasságomat és veszélyességemet, de egészen elfelejtetted, hogy általad virágzó városok hamuvá lettek és emellett sok ember és állat élete tönkrement.“

A gögös gyufácskát ez állítás igazsága mélyen megszegyenítette, megütközve lépett hátra s most a vendéglős a következőket mondá: „Ti mindketten szívesen látott vendégeim vagytok, mert nekünk, embereknek, hasznot hoztok; ha tehát a rendelkezésre álló egy szobával megelégedtek, akkor szívesen látlak benneteket vendégeimül, ha pedig nem, keressetek magatoknak más éjjeli szállást. De fenyegetett ártalmasságotoktól és bepanaszolt veszélyességetektől nem félek, mert ezek csak szomorú következményei emberi vigyázatlanságunknak.“

A beállott éjszaka, egy másik lakóhelynek távolsága, engedékenységre bírta a két büszke utazót s elfogadták a vendéglős ajánlatát. Minden kényelmök meg volt ebben a szobában és tartózkodásuk nagyon kellemes volt. A gyufácska beismerte hibáit s visszaemlékezett arra a szép mondásra: „Békésen akarunk egymással élni, szeretni akarjuk egymást és soha egymást meg nem szomorítani.“

Igy látjuk a fiatal Léderert, aki a jövő hónapban 77.-ik évébe lép; de ugyanazzal a fiatalos érdeklődéssel figyel meg minden mozzanatot, ugyanazzal a lelkesedéssel ragad meg minden szép eszmét s ugyanazzal az idealizmussal van eltelve, mint egy félszázaddal ezelőtt.

Bizonyára sokan vannak, kik velem együtt őszinte lélekkel óhajtják, hogy a gondviselés az örökifjú Léderert tartsa meg ép erőben és egészségben, hogy jól megérdemelt nyugalmának, — mit is mondok, hiszen ő pihenést most sem ismer — a lélek legnemesebb és legtisztább öntudatával még igen sokáig örülhessen.

Ezt a pár sort pedig fogadja tőlem mint igaz nagyrabecsülésem gyenge kifejezését.

Budapest.

Hoffmann Mór.

Néhány szó a gyermekek idegességéről.

„Ép testben ép lélek.“

Korunk egyik legáltalánosabb betegsége, mely nem kiméli meg sem a szegényt, sem a gazdagot: az idegesség. Oly elterjedt, oly általános, hogy teljesen ép idegü embert csodaszámba lehetne mutogatni. A statisztika is kimutatta, hogy 300 emberre 1 elmebajos és 140 ideges esik. Mig az idegbaj csak a felnőtteket támadta meg és azok között dúlt, vigasztaló volt az a tudat, hogy az élet küzdőterén, a nehéz munkában szerezték azt. Annál levereőbb és kétségbeejtőbb az a tény, hogy ma már a kis gyermek, sőt a 6 éven aluli gyerekek ép annyira idegesek, mint a felnőttek. Ennek a ténynek az igazságát nem kell bizonyítani, különösen mi előttünk tanítók előtt. Hogy mi ennek az oka? Erről eltérők a vélemények. A művelődés és a civilizáció óriási fejlődése, a lázas hajsza a kenyér, a pénz után, az élvezetek és gyönyörök mértéktelen élvezete az egyik oldalon, másrészt — és a gyermekeknél ez a fontos — az átöröklés. Az előbbi okok a felnőttekre vonatkoznak; védelem ellene a mértékletesség, a szellemi megerőltetéssel párhuzamosan járó testi mozgás. Az utóbbi ok főként a gyermekekre vonatkozik és itt van a tanítónak a legtöbb alkalm, hogy ez ellen teljes erejéből fellepjen és kiírta még a csiráját is. Mi módon tegyük ezt? Oly kérdés ez, melylyel foglalkozni nemcsak nekünk kötelességünk, hanem időszerű ez a nagy közönségre nézve is.

A gyerekek az öröklés által úgyis fogékonyak az idegesség iránt; ehhez járul, hogy a gyermek szinte ép oly társadalmi életet él, mint a felnőtt. Az anya büszkeségében az okos és éber gyermeket mindenhová elviszi magával, hol résztvesz, vagy legalább is meghallgatja a nagyok társalgását. Elviszik nyilvános helyekre, hol sokáig ébren marad. A gyermek időelőtti érettsége, színházak, hangversenyek, mulatók látogatása leginkább az esti órákban, alkalmatlan és rosszul megválasztott olvasmányok megvetik az idegbaj melegágyát. Ehhez járul még az is, — ami szintén a rohamos élni akarásnak tudható be — hogy a gyermeket 6 éves kora előtt adják az iskolába. Németországban kísérleteznek, hogy csak 8 éves korában menjen a gyermek iskolába. Nálunk meg 16 - 17 éves „érett“ ember közönséges.

A gyermek megerőltetése a tanulásban, a rendkívüli tantárgyak tanulatása: zene, idegen nyelvek, melyek nemcsak az agy túlterhelésével járnak, hanem elvonják a gyerektől azt az időt, melyet neki sétálásra, testmozgásra, tornára kellene fordítania, szintén fokozzák az idegességet. Alkoholos és izgató szereket még a legcsekélyebb mértékben sem adnék a gyerekeknek. Szülők, tanítók és orvosok folyton arra vigyázzanak, hogy eme veszélyes mérgek a gyerektől elvonassanak. Egészséges embernek, mérsékelt munkálkodás mellett sincsen szüksége az ilyen izgató, ingerlő szerekre; gyermekeknek pedig belőlük adni — amint ez, sajnos, gyakran megtörténik — valóságos bűn.

Ezek a rendszabályok, amiket eddig felsoroltam, mind nemlegesek, hogy mit nem szabad a gyerekeknek. Ezeknek szigorú betartása elejét veszi az idegbaj fokozódásának, de a meglevő bajt nem orvosolják, a meglevő idegességet nem irtják ki. Erre tevőleges szabályok kellenek.

A gyermeknek legelső sorban célszerű táplálkozásra, megfelelő testmozgásra van szüksége. Ezek mellett igen nagy fontosságot tulajdonítok a víz használatának. Nincs egészségesebb, mint reggel és lefekvés előtt derékig hideg vízben mosakodni télen-nyáron. A kifejtettebb bajnál igen áldásos volna, ha a gyermek célszerű vízgyógyászati kezelés alatt állana, melyet a házi, esetleg az iskolai orvos ellenőrizne. Ezek a vízgyógyászati módok már 1000 és 1000 embernek adták vissza az egészségét.

Vigyázzunk a gyermekek egészségére, de ne csak akkor, mikor már itt a nagy baj, a betegség. Hanem azt tekintve, hogy minden második ember ideges, már csirájában fojtsuk el a bajt és alkalmazzuk ezeket a rendszabályokat, mert ezek az egészségeseknek sem ártanak, csak annál egészségesebbek lesznek tőlük. Az egyszerűben, a kicsinyben kell nagyoknak lennünk. Ez legyen elvünk és útbaigazítónk, ha megakarjuk óvni gyermekeinket az idegességtől.

Debrecen.

Lippe József.

Az ifjusági könyvtár kezeléséről.

(Folytatás.)

Hogy az ily külön olvasási óra mekkora fontosságu a gyermekek irodalmi érzékének, izlésének fejlesztésére és nemesítésére is, élénken tanúsítja ez alábbi eset. Könyvtáróra lévén, olvasni valót válogattak a nebulók. Marci már éppen ki is választotta a magáét. Ebben a válságos pillanatban oda-sompolyog melléje Feri és a fülébe sugja: „Ne vedd ezt, Marci. Nem szép.“ No jó — gondoltam magamban — ezt majd meglátjuk és félre tettem a lebecsmérelt könyvet. A Gaál Mózes művecskéje volt „Egy plajbász történetéről.“ Az aznapi meseórán ennek az előolvasásába fogtam. Csupa fül volt mindenki. Mőd fölött tetszett benne már csak az a személyesítés is, ami végig vonul rajta. Hogy a plajbászról mint valakiről beszélünk benne. A fája, amibe foglalva van, az a husa; maga az írásra szolgáló rész meg a lelke. Négy gazdája volt a kérdéses plajbásznak. Ezekről, ezek jó és rossz tulajdonságairól mesélget a kiszolgált és tiszta lelkiismerettel nyugalomba került plajbász érdekesen, tanulságosan. Olyan gyönyörűséggel szívták magukba a kellemes külső mezben jelentkező szép erkölcsi tanulságokat, mintha szinmészet szürcsölgettek volna.

Az egész könyvecskét egy alkalommal persze elő nem olvashattam. Elég volt első ízben belőle izelítőt adni, gondolatmenetét megértetni és a kellő érdeklődést felkölteni iránta. Erre ez a nagy pedagógiai tapintattal megírt művecske, mely a „Kis Könyvtár“-ban jelent meg s ott nagyobb pályadíjjal

*

lett kitüntetve, teljesen érdemes. Óra után persze nagyban kérték a könyvecskét, hogy otthon tovább olvashassák. Legerősebben azonban Feri, aki e könyvnek még csak az imént is vészett hírért költötte. Emiatt egy kicsit évődtem is vele. — „Ugyan minek vennéd te ezt a könyvet, hiszen nem is „szép?“ — „De most már nagyon szép, tanító ur!“ — Pedig nem „szépítettük“ mi azt meg, fiam, itt az iskolában. Hanem te nem olvastad otthon kellő figyelemmel és gondolkozva, mint ahogy itt szokták. Olvasgatni pedig *csakis így* szabad.“

Ezek a meseórák még más szempontból is figyelemre méltók. Az a mi tanítói és nevelői célunk, hogy a gyermeket lassan-lassan magunkhoz emeljük, értelem- és érzelemvilágát fejlesszük, átalakítsuk. A gyermek szinte öntudatlanul érzi, hogy mi az ő világának megváltoztatására, lelke mezejének kigyomlálására törekszünk. Ez némi ürt támaszt tanító és tanítvány között. Azt képzei a gyermek, hogy mi talán ellenséges indulattal nézzük az ő kedélyvilágát s ez némi bizalmatlanságot, hidegséget támaszt közöttünk. Menten meleg érzelemre olvad fel azonban ez a hidegség, ha mintegy kézzelfoghatóan tapasztalja a gyermek ez órákon is, hogy mi érdemesnek tartjuk az ő gondolatvilágába leereszkedni, azt ápolni. Egyszerre csak azon veszi magát észre, hogy hiszen mi tiszteljük az ő gondolat- és érzelemvilágát. Mind közelebb-közelebb vonzza a gyermeket ez a tapasztalat személyünkhöz és rövid idő múltán igaz szeretettel tapad lelke hozzánk. A kölcsönös szeretet pedig a nevelésnek az éltető napja.

7. *Miképp tegyük a gyermekekre nézve hasznossá az olvasást?* Szükséges, hogy némi ellenőrzést gyakoroljunk abban az irányban, vajjon a gyermek a kivett könyvet csakugyan olvassa és kellően megérti-e? Arra nem jut a tanítónak ideje, de az nem is föltétlen szükséges, hogy minden tanulótól minden egyes alkalommal számon kérje az olvasottakat. Elég, ha a már említett meseóra elején vagy a könyvek beszédese és kiosztásakor kérdést intéz a tanító egyik-másik tanulóhoz a könyv tartalmát illetően. Nehány általános kérdésre adott felelet a tanítót teljesen tájékoztatja. Szoktassa rá a gyermeket, hogy amit meg nem értett, vagy ami iránt különösebben érdeklődik, jegyezze meg magának és aziránt alkalomadtán kérdést intézzen hozzá. Nagyon sokat jelent az, ha a tanuló szemelőtt tartja, hogy esetleg számot kell adni az olvasottakról és ha tudja, hogy a tanító készséggel ad neki felvilágosítást. Éleszti benne ez az eljárás a tudásvágyat is. Felsőbb osztályu tanulók arra is figyelmeztethetők, hogy állandó jegyzéket vezessenek olvasmányaikról. Jegyezzék fel ebbe az olvasott művek címét, szerzőjét; a szebb, megkapóbb mondatokat, a ritkábban előforduló kifejezéseket; sőt VI. osztályos tanulók a tartalom igen rövid kivonatát is följegyezhetik. Mindezt azonban szigorúan megkövetelni tőlük nem szabad, csak éppen ösztönözni kell őket rá. Ne rójunk a gyermekekre sokféle kötelességet, mert nem bírván mindent teljesíteni, kötelességszegővé nevelhetjük. Ha az említett módot nem fogja is már elemi iskolás korában követni, de visszaemlékszik majd rá és későbbi időben majd önként megcselekszi.

8. *Nehány ifjusági könyv szerepe az oktatás előmozdításában.* Arra óhajtok most néhány példát felhozni, hogy miképpen válik be a tanítás előmozdítására s a tanítási eredmény biztosabbá tételére egyik-másik ifjusági könyv. Böngérfi János kiadta pl. a magyar nemzet történetét apró füzetekben a nép számára. E füzetekből két kötetet alkottam s ezek kézről-kézre járnak IV. osztályu tanulóim között. Nagyban előmozdítják e kötetek a történettudás sikerét, amennyiben azok olvasgatása kibővíti a gyermekek történelmi ismereteit. Ugyanezt a szolgálatot teszi Baróti Lajos „Ezer év“ c. könyve, melyben szintén a magyarok ezer éves története van feldolgozva, de művészi illusztrációktól kísérvé. Ezek a szép képek kicsiny voltak dacára is beválnak nagyobbak híján szemléltető képeknek. A gyermekek művészi izlését is fejlesztik. Ez a

kötet, mint az előbbi is, a magyar történet sok érdekes epizódját is tartalmazza, ami a gyermekek előtt vonzóvá teszi. Így külön fejezetben megemlékszik pl. a Mátyás adomákról, mint milyen: a kolozsvári bíró, Mátyás király Gömörben stb., a Szent László király nevéhez fűződő mondákról, regékről, mint: Szent László füve, Szent László pénze, a tordai hasadék stb. Mindezek kellemesen fűszerezik ugyan magát a tanítást is, de míg e kézi könyvekből ezek kiszorulnak, ez ifjúsági könyvekből ismételten átolvasgathatja a gyermek. Hetey Gábornak „Mondák, regék“ c. kötete szintén a történettanítás sikerét támogatja szép, bár túlhoszú verseivel. Meg van benne énekelve pl. Botond, amint bárdjával Bizanc kapuján rést tör; Béla párviadala a pomerán herceggel; Mátyás király, amint Bécs várát kikémléli és mint kereket görgető tót onnan kimenekül; Mátyás viadala a cseh Holubárral stb. E versek egyikét-másikat hosszú volta dacára is sok gyermek megtanulja, de ha be nem tanulja is, mindenesetre élvezettel olvassa vagy hallgatja meg. Pósa Lajos „Haza és szabadság“ c. kötete szintén verses könyv, telve többnyire szép, hazafias apróbb költeményekkel. Ezt azzal a föltétellel kapják meg a tanulók, hogy visszaadáskor legalább egy verset fölmondanak belőle. Mond némelyik kettőt-hármat is. Ugyanily föltétellel kapják Petőfinek Ujváry Bélától összeválogatott verseit. Kár, hogy többi nagy költőinknek kisebb iskolás gyermekeknek való versei is nincsenek így kiadva, akár külön-külön, akár együttes gyűjteményben. Nemzeti költészetünk ismeretének, elterjedésének, tágabb körökben való megkedvelésének tennének ezek a gyűjtemények nagy szolgálatot. Benedek Eleknek „Apró mesék“ c. s egyéb köteteiből felolvasott kisebb mesék jók arra, hogy a gyermekekkel elmondván, beszédgyakorlatokul, s emlékezetből leiratván, helyesírási és fogalmazási gyakorlatokul szolgáljanak.

Ezek a verses gyűjtemények, apróbb érdekes prózai olvasmányokat tartalmazó kötetek alkalmilag egyéb jó szolgálatot is tehetnek. Évközi vagy évzáró ünnepségek alkalmára verses és prózai darabokat tanulhatnak meg belőlök a gyermekek. Gárdonyi Gézának „Nagyapó tréfái“ különösen alkalmasak erre a célra. „A furfangos olasz“-t és más részleteket a közönség nagy derűséggel szokta fogadni. A komoly és tréfás prózai számok előadása azonfelül a már megszokott, rendes sablonszerűségtől is elütővé teszik ezeket az ünnepségeket s némi jóleső eredetiséget kölcsönöznek nekik.

9. *Alakítsunk szünidei gyermekkönyvtárakat!* Említettem fentebb, hogy a tanév vége felé, amikor a természet nyílik s a szabadban való tartózkodás a gyermekekre nézve nagyon kívánatos és hasznos, nem adok a kezébe külön olvasni valót. Van azonban az évnek egy szaka, a nagy szünetidő, amikor éppen abból jut ki neki talán túlsok is, aminek tanévközben talán hiányát is érzi — a szabad időből. Ugy, hogy sok gyermek valósággal áhítozik ilyenkor egy könnyebb fajta szellemi munka után. Ekkor nagyon elkelné ám az ifjúsági könyvtár. De hát vakáció van, az iskola zárva. Nyissuk meg az olvasni óhajtó ifjúság részére a szünetidőben a könyvtárt! Ne úgy azonban, hogy időnkint könyvet adjunk ki a tanulóknak. Ez azért volna némileg bajos, mert sok tanuló a következő tanévtől fogva nem fog az illető iskola kötelékébe tartozni, sok könyv tehát esetleg nehezen kerülne vissza, elkallódnék; ami nagy anyagi kár. Cselekedjünk azonban akként, hogy nyissunk meg egy üres tantermet olvasószobának. Tűzzünk ki bizonyos meghatározott időt, pl. délelőtt 9—11-ig, az olvasásra. Adjunk ki a megjelölt tanulóknak olvasni valót, hadd töltsék ezt a napi egy-két órát haszonnal az iskolában. Kivált a nagyobb városi tanuló úgy sem tud mit kezdeni sok szabad idejével. Ilyenkor megengedhetnők, hogy ne csupán az illető iskola tanulói látogassák ez órákat, hanem más elemi iskola 10—12 éves tanulói, sőt az iskola volt, de most esetleg a középiskola alsó osztályaiba járó növendékek is. Ezzel csak ismét szorosabbá válnék az a

kapcsolat, mely őket volt iskolájokhoz, tanítójukhoz fűzi. Ez eszme megvalósításához nem kell semmi egyéb, csak egy kis jóakarát. Maga a könyvtár ugyis megvan (már ahol megvan!), a tanterem szintén. Hadd vegyék hát igénybe, akik óhajtják. A tanítóra ez sok munkát nem ró. Nem is szükséges, hogy a tanulókkal ott legyen a két óra folyamán, ha ez terhére van. Elég, ha ott van a megnyitáskor, kiadja a kért könyvet a már megjelenteknek (aki későn jön, nem jut könyvhöz; tanuljon pontosságot!), a valami iránt kérdezősködőket felvilágosítja, a szükséges utmutatásokat megadja s ekkor megkezdődhetik a csendben való olvasgatás. A csendre és rendre való felügyelet, ami úgy sem ad dolgot, mert hiszen akik önként gyűltek össze olvasgatásra, azok úgy sem fognak egyebet tenni, most már a szolgára is rábizható. Ugyan ő veszi át a könyvet a tanulóktól, akik egy nevével ellátott papírszelletet tesznek a könyv fedele és első lapja közé, hogy a tanító másnap reggel könnyű szerrel és minden kérdezősködés elkerülésével bejegyezhesse az átvételt. Azokat a könyveket, melyeket a tanulók azzal a megjegyzéssel adtak át a szolgának, hogy még nincsenek végig olvasva, ezt külön helyre teszi, hogy másnap könnyen hozzájuthassanak az olvasók.

Nagy városokban, ahol igen sok a foglalkozást nem találó ifju, ez a szünidei könyvtár valóban hézagpótló intézmény volna, de kisebb helyeken is beválnék. Külföldön vannak helyek, ahol már ma is vannak gyermekek részére berendezett könyvtárak és olvasótermek, habár ezek csak tanévközben látogathatók is. Hazánkban természetesen ilyesmiről még szó sem lehet. Itt még a nagyközönség számára is csak elvétve vannak közkönyvtárak. Elemi iskolai könyvtárak pedig még az iskolával kapcsolatosan is csak ritkán akadtak eddig. Most kezdünk azonban már erre is ügyet vetni; kivált mióta a közoktatási miniszterium vette kezébe a dolgot. Mint érdekes tanügyi hírt említem meg itt, hogy Zemplénavármegye tanfelügyelősége az iskolai könyvtárak részére szabályzatot is dolgozott ki és adott közre a megye hivatalos tanügyi lapjában.

10. *Az iskolai könyvtár, mint a népkönyvtár alapja.* A népkönyvtárak intézménye csak lassan, csigalépésben halad előre hazánkban. Szerény nézetem szerint ennek az a főoka, hogy már a második lépést akarjuk megtenni, mielőtt az elsőt megtettük volna. Az első lépés pedig az ifjusági könyvtár, amelyre, mint természetes alapra épülhet csak a népkönyvtár. A néppel már gyermekkorában, az iskolában kell megszerettetni a könyvet, akkor nem fázik majd később az olvasmányoktól, hanem ellenkezőleg kívánni fogja, el se lehet nélküle. Ha a nép önművelődését óhajtjuk tehát előmozdítani, kapassuk rá már az iskolás gyermeket, az ifjuságot az olvasásra. Mert amit Jancsi meg nem szokott, János sem cselekszi.

Tanítványaim akárhányszor el szokták egy-egy könyvről mondani, hogy „ezt apa is olvasta.“ Különösen a Spitz-Kuthi „Izr. Történelmi Könyvtár“ egyes füzeteivel szokott ez — amint megfigyeltem — megesni s ilyen fajta műveket nemcsak a tanulók, de általok a szülők is gyakran kérnek. Hiába azonban. Jele ez a kereslet annak is, mekkora hiba felekezetünk részéről, hogy zsidó tárgyú munkák kiadását elhanyagolja, holott úgy az érettebb tanuló-ifjuság, mint a zsidó közönség kapva kapna rajta. Gyakran előfordul, hogy a gyermek az iskolából már kinőtt testvére számára kér olvasni valót. Ez is bizonyítja, hogy az ifjusági könyvtár hivatva van bizonyos tekintetben érdeklődést kelteni az iskola iránt, másrészt pedig, hogy csakugyan ez az alapja és gyökere a népkönyvtárnak. Már csak emiatt is érdemes az ápolásra.

11. *Az iskolai könyvtár és a ponyvairodalom.* A komoly olvasási vágy fölkelése egyik legfőbb célja az iskolának. Ha ezt a célt elértük, egyrészt hatalmas ingert plántáltunk a gyermek lelkébe jövő önművelődésére nézve, másrészt az önnevelést illetőleg meg is adtuk általa az egyik legfőbb eszközt. De amennyire örülnünk lehet a gyermek olvasáskedvének, ha azt alkalmas

művekkel kielégíthetjük, épp annyira kell rettegnünk tőle, ha szervezett könyvtárunk nincs. Ekkor a gyermek a ponyva termékeire adja magát, mely pedig a lelkét alaposan megmérgezi. Van erre elegendő példa. Ezek körébe vág némileg az is, amelyet egy kis eltérés után itt fölemlíték.

Pedagógiai irodalmunkban szokás jelentékenyebb íróink műveit tanügyi pápaszemen keresztül is megbírálni, hogy kimutassuk a bennök rejlő tanügyi eszméket. Ha pedig ilyen eszmék véletlenül nem volnának bennök, se baj, akkor szépecskén beléjük magyarázzuk. Nagy palócunkat, Mikszáth Kálmánt, ezt a mézesszavú, finom, mélységes humorral átítatott lelkű, édes-kellemes derűt fakasztó nagy magyar író, nem tettük még meg pedagógusnak. Pedig tanügyi vonatkozású füzetet is adott már ki, vagy talán épp ezért. De sorsát nem kerülheti el majd ő se. Hiszen már egyik első szépirodalmi dolgozata is, „Ami a lelket megmérgezi“ című, valóságos gyöngyöt érő pedagógiai munka. Mesteri rajzát adja benne egy ifju lelki átalakulásának. A szóban levő ifju alapjában olyan szelid volt, mint a galamb s mégis — haramia lett belőle. S vajjon mi lett az oka lelke ez elvadulásának? A ponyva, ahol ismeretséget kötött Rinaldóval, Rózsa Sándorral és más hasonló jókkal.

A jó vagy rossz olvasmány rengeteg hatását mi sem igazolja inkább, mint ez a bár költött, de a valószínűség minden kellékével felruházott tanulságos elbeszélés. Ennek hatása alatt nem átallok egy nagyon reakciós izű indítvánnyal föllépni: hozzuk be, legalább az ifjúsági irodalomba, a — cenzurát. Ezt azonban ne törvénybe iktassuk, ahol a nagy küzdelem árán megszerzett szabad sajtót veszélyeztetné, hanem írjuk belé egyenesen a gyermekek lelkébe. Vagyis: legyünk azon, hogy már a népiskola felső osztályaiból kikerülő gyermek is lehetőleg meg tudja ítélni, hogy elolvasásra mi méltó, mi nem. Ezt csak irodalmi izlésének tervszerű fejlesztésével, nemesítésével érjük el s ennek legjobb eszköze a jól fölszerelt és módszeresen vezetett ifjúsági könyvtár. Arra kell szoktatni a gyermeket, hogy iskolázása idején ne olvasson el addig semmiféle, véletlenül keze ügyébe került könyvet, amíg a tanítótól meg nem kérdezi, hogy érdemes-e az elolvasásra. Ugyanerre beszélje rá a népkönyvtárt vezető tanító is a benne bizó népet. Így el lesz érve, hogy a gyermeket s általában a népet, olvasási vágya rossz útra nem viszi és ily módon idő multával majd alaposan kirántjuk a ponyva alól — a ponyvát.

12. *Egy kis visszaemlékezés.* Igazuk van dr. Kiss-Öregéknek, midőn „Nevelés- és Oktatástan“-jukban a nevelés eszközeiről szólván, panaszosan említik fel azt a körülményt, hogy „saját multunkra való visszaemlékezésünk sokkal homályosabb, mintsem abból a nálunk alkalmazott nevelési eszközök hatását felismerhetnők.“ „Sokszor — mondják tovább — a hatás csak a férfikorban kezd felismerhetőleg mutatkozni.“ Nagyon igaz. (Folyt. köv.)

S.-A.-Ujhely.

Grossmann Mór.

SZEMLE.

a) Tanügyi mozgalmak.

☉ **Az új tanügyi programm.** Dr. *Berzeviczy* Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter m. hó 14-én mondotta el budapesti (józsefvárosi) választói előtt programbeszédét. Ez alkalommal a közoktatásügynek csak egy kérdéséről nyilatkozott, melyről úgy vette észre, „mintha a kormányelnöknek különben igen világos nyilatkozatai itt-ott félreértéssel, vagy félremagyarázással találtak volna.“ *Ez az állami és felekezeti oktatás viszonyának kérdése, különösen a népnevelés terén.* „Hallottam és olvastam — mondotta a miniszter — olyan magyarázatokat, mintha a kormány állásfoglalása ebben a kérdésben az állami és nemzeti érdek szempontjából visszaesést jelentene az előbbi kormányok eddig követett irányával szemben, vagy legalább is nem jelentené azt a haladást, melyet a jövőtől elvárhatunk. *Ez teljesen*

téves megítélés. Én néhány év előtt egy képviselőházi beszédemben kimerítően föltartam nézetemet arról a törekvésről, mely a népoktatást egészen államosítani s a felekezeteket az oktatás teréről egészen száműzni akarja. Elmondtam, hogy nézetem szerint ez nemcsak anyagi eszközeink szempontjából kivihetetlen, de ilyen monopolizálása a tanítás jogának az állam részéről a szellemi szabadságról és a liberalizmusról vallott nézeteimmel is összeegyeztethetetlen s gyakorlati hatásában egészen céltévesztett volna. *Ezt a nézetet vallotta az általános államosítás eszméjével szemben kitűnő elődöm is a kultuszminiszteri székben, ezt a nézetet vallom ma is.* De ez korántsem zárja ki azt, hogy az állam egyfelül *mindenütt, ahol azt a körülmények igazolják, állami iskolát állítson,* másfelől a felekezeti oktatás fölött különösen *hazafisága s a nemzeti szellem és nemzeti nyelv érvényesítése szempontjából* szigorúan és hatályosan, hozzáteszem: az eddiginél is hatályosabban ellenőrködjék, s ahol hibát lát, ott a kellő megtorlással is éljen és az állami s nemzeti szempontnak minden körülmények között föltétlenül érvényt szerezzen. A hazafias és nemzeti szellemű felekezeti iskolákat gyámolítsa az állam *anyagilag is még hathatósabban, mint eddig* és serkentse őket a maga intézeteinek példájával nemes versenyre, s biztosítsa intézményeivel, *különösen a tanítóképesítés reformja útján* az állam-eszme és a nemzeti nyelv kellő érvényesülését a népnevelés egész vonalán. Az így fölfogott népnevelési politika, azt hiszem, nem ad föl semmit a mult vívmányaiból és a kulturális haladás és nemzeti megerősödés bő forrásait nyitja meg és én számítok rá, hogy amennyiben ebben az irányban főnálló törvényeink módosítására is lenne szükség, ebben az összes hazafias érületi felekezeti tényezők is támogatni fogják a kormány törekvését.

= **A II. korpótlék.** Az 1893. évi XXVI. t. c. 2. §-a értelmében az idén a második ötödéves korpótlék vált esedékessé mindazon elemi népiskolai tanítók részére, kik legalább 10 éve működnek a tanítói pályán. Ez a pótlék nem állami tanítóknak is akadálytalanul kiutalványoztatik, ha tudniillik a fentartó hatóság erre képtelen s a pótléket az állampénztártól annak idején kérte. Minden vármegye köz-igazgatási bizottsága megkapta a közoktatási miniszter ama rendeletét, mely szerint a községi és felekezeti tanítók második korpótléka kiutalványoztatott. Így mi sem állhat útjában annak, hogy a már október hótól esedékessé vált összegeket az illető tanítók meg ne kaphassák az illető adóhivatal útján.

+ **Az állóírás.** Az orsz. közokt. tanács legutóbbi ülésén az új népiskolai tanterv útasításait tárgyalván, kimondta, hogy az állóírással végzett kísérletezésnek egyszer s mindenkorra véget kell vetni s ezentul csak egy írást, a *dülőírást* kultiválja az iskola. Annyira megy a tanács állásfoglalása az állóírás ellen, hogy erről meg sem emlékezik az utasításokban.

c) Könyvek.

× **Földrajz.** Az osztott elemi népiskolák számára. Irta *Boga Károly*, tanítóképző-intézeti igazgató. I. rész a IV. oszt. számára. 45 lap. Ára 40 fillér. Mindössze két szakaszra oszlik. Az első a magyar birodalmat és Európa többi országait, a második a többi földrészeket ismerteti. Magyarországot utaztatási módszerben írja le, mellyel legtöbb siker érhető el az elemi földrajz tanításában. Száraz adatokkal nem terheli a gyermek emlékezetét. Amit szükségesnek tart elmondani, azt élénk színekkel festve tárja fel; továbbá igen ügyesen csoportosít s ennek az eredménye az, hogy a tényleg soknak látszó tananyagot lendületes, világos leírásban, mely a tanuló szellemét folyton ébren tartja, aránylag csekély térre tudja beosztani. Hogy utaztatási módszere által a helyes térképolvastatásra is, mely nélkül alapos geográfiai oktatást gondolni sem lehet, nagy súlyt fektet, azt tán felesleges is említenünk. Ajánljuk a kartársak figyelmébe!

Három új füzet jelent meg ismét az „*Olcsó Könyvtár*“-ból, s mind a három különös érdeklődésünkre tarthat számot. Remekíróink népszerűsítése tekintetéből érdemes vállalkozás a „*Zalán futása*“-nak ez az olcsó kiadása (1300/04. szám), melynek kulturális fontosságát vitatni se lehet. Ugyanebből a szempontból örülhetünk a „*Vojtina ars poetikája*“ új kiadásának is (Olcsó Könyvtár 1305. sz.), mely Arany legkiválóbb szatirikus epistoláit tartalmazza. A harmadik füzetben: „*Jolán esküvője*“ (306/7. sz.) *Sudermann Hermann* egyik igen sikerült beszélyét olvassuk, jó magyar

fordításban. Az „*Olcsó Könyvtár*“-t a *Franklin-Társulat* adja ki Budapesten s egy-egy szám ára 20 fillér.

= **Dr. Flóris irkál.** Dr. Flóris Áron bpesti orvos és tanár olcsó és jóminőségű irkákat szerkesztett, melyek borítékaira buzdító olvasmányokat nyomtatott. A száznál több olvasmány között van a pálinka pusztító hatása, a hazai ipar pártolása, a kezdődő tüdővész felismerése, gyógyítása (tapasztalati oktatás, mivel dr. Flóris maga is öt hónapig tartó tüdővést állott ki), Erzsébet emlék-gyümölcsfák ültetése, a tanuló egészségének megőrzése, a kivándorlás veszedelme, a fogak mikénti gondozása, az otthoni tanulás csinja-binja stb. Az angol és porosz iskolákban rendeletileg terjesztik az olyan füzeteket, melyben az alkohol van tárgyalva. Kívánatos lenne, ha hazánk minden tanítója is a legmelegebben felkarolná ezen hazafias mozgalmat. A füzetek ára 2—4—6—8—10 fillér. Kiadója Károlyi Ödön Budapest IX., Ferenc-körut 28.

× **Mély tenger világa.** Rövid idő alatt immár második kiadásban jelent meg az a pompás könyv, amelyben Chun Károly a német tengerfenék-kutató expedíció történetét és felfedezéseit ismertette. Kevéssel utána megjelent méltó formában ez érdekes munka magyar kiadása is a *Lampel-Wodianer* cégnél. *A Mély tengerek világában* az Atlanti- és Indiai Óceán s a Déli Jeges-tenger csodálatos állat-életével ismerkedünk meg. Az eddigi ismereteket számos meglepő felfedezés gazdagítja. A buvár-szerszámok bemutatása, a Kanári szigetek, a tenger áramlásai, Kongó és Kamerun, a titokzatos Bouvet-sziget újrafeltalálása, a Jeges-tenger feneke, a jég-hegyek, a Kerguelen szigetek satnya állatai és növényei, Szumatra és a Mentavei tenger mesés gazdagsága stb., végül a számtalan ujonan felfedezett állat leírása, mind megannyi változatos fejezete a könyvnek, amelyet 88 eredeti felvétel után készült kép és 1 térkép illusztrál.

× **Gyorsírói zsebkönyv** fog az 1904. évre megjelenni, amely azonfelül, hogy minden szakkérdésben tanácsadója lesz a gyorsíróknak, az érdeklődő nagyközönséggel is megismerteti a hazánkban általánosan elterjedt Gabelsberger-Markovics-féle gyorsírási rendszer jelenlegi impozáns állását. A hasznos könyvecske olcsó áron szép nyomdai kiállításban fog e hónap végén megjelenni; a zsebkönyv szerkesztője Rosenthal Ferenc, az Orsz. Magy. Gyorsíró-Egyesület alapító tagja, Budapest, VII., Csengeri-utca 63/a II. em. 7.

c) Felekezeti élet.

□ **A pesti izr. hitközség oktatásügyének** értesítője az 1903/904. iskolai évre. Közli dr. *Munkácsi Bernát*, a hitközség tanfelügyelője. Ezen, minden iskolai év elején megjelenő értesítőben (6. év) pontos adatokat találunk a hitközségi iskolák tanszemélyzetéről, a munkarendről, statisztikáról, valamint iskolaszékről, az ifjusági istentiszteletről. Jelenleg *60 rendszeresített tanerő* (az elmúlt iskolai évvel szemben + 8) működik s heti 1704 órában tanít, ezen órákból 864 a *nem felekezeti* iskolák vallástani óráira esik. Az egyes tanerők heti óraszámuk 4 és 44 (1) óra (38 a hitközségtől + 6 magániskolánál) között váltakozik. Működik ezenfelül *50 (— 6) rendkívüli alkalmazott*, akik heti 556 órán át tanítanak, még pedig 198 órát a hitfelekezeti iskolában, 358 órát más jellegű iskolákban. Ezek heti óra száma 2 és 30 (4 óra magániskolában) között váltakozik. Érdemesnek tartjuk annak megemléztetését is, hogy ez idén *tanítónők is tanítanak hittant*. Így egy polg. leányiskolában, a hitközségi el. leányiskola I. és II. osztályaiban s egy magán-iskola 3 el. osztályában. A *községi elemi iskolák* vallásoktatásáról szóló némely adatot nem hagyhatunk megjegyzés nélkül. *Egy tanítóra 70—80 tanulót bízunk*; hogy az utóbbi óriási létszám mellett a hitoktató *képtelen* kötelességének megfelelni, az nyílt titok. Ezen a téren takarékoskodni igazán nem szabadna. Az értesítő bizonyossága szerint 24 esetben emelkedik a tanulók létszáma 60-on felül. Ezen csoportok kettéosztása nem olyan elviselhetetlen teher, s ezen a hitközség, amely annyit áldoz oktatási célokra, remélhetőleg előbb-utóbb segíteni is fog. *Héber iskolát* ezidén is hatot tart fenn a hitközség, melybe 467 növendék járt; ezek közül 76 a haladó tanfolyamban. Az egyes csoportok heti óraszámuk 4. — *A hitközségi elemi fiúiskola* 4 osztályú, még pedig I. a., I. b., II. a., II. b., III. a., III. b., IV. a., IV. b. és IV. c. osztályokkal. Valamennyi osztályban egyhuzamban, azaz *csak délelőtt* tanítanak. A tanulók létszáma osztályonként 47—60 között váltakozik. Az órarend szerint az I. osztály heti 21, a II. 25, a III. 26, a IV. 28 rendes

és osztályonként két pótóraban (német és hittan az elmaradottaknak) nyer oktatást. Istentiszteletre csak a III—IV. osztálybelieket vezetik. — *A hitközségi polgári fiúiskola* négyosztályu, (az I. és II. osztály párhuzamos osztályu). Beiratkozott 318 tanuló (+14). Heti óraszám az I. o.-ban 33, a II. 33, a III. 34, a IV. 34. Hittanra osztályonként heti 6 órát fordítanak. Istentiszteletre minden osztály eljár. — *A hitközs. elemi leányiskola* szintén 4 osztályu (az I. és a IV. párhuzamos osztályu). Itt is a délelőtti tanítás dívik, amit csak dicsérni tudunk. Feljár 368 (+6) növendék. Az egyes osztályok heti óraszám a következő: I. oszt. 22, II. 24, III. 26, IV. 28. A tanítást *szakoktatás* szerint látják el. Istentiszteletre csak a IV. osztályú tanulók járnak. — *A hitközs. polgári. leányiskola* 4 osztályu (minden osztály párhuzamos). Beiratkozott 504 (+24) leány — Az egyes osztályok heti óraszám 30, melyből 3 órát hittanra fordítanak. — A hitk. fiú-árvaház *elemi iskolája* 4 osztályu, 4 tanerővel s 124 tanulóval. *Az árvaházi polg. iskola* ezidén még csak 3 osztályu 96 növendékkel. A hitk. *Talmud-tóra* tanfolyama 4 osztályu, melyben 115 tanuló heti 23 órában nyer oktatást (szentírás, imafordítás, héber nyelvtan, misna, repertorium, talmud.) A tanulók 3 kivételével áll. és községi isk. (polg. vagy közép isk.) járnak — *Külső vallásoktatás*. Ide tartoznak azon tanulók, kiknek vallásoktatásáról nem a *hitközség* gondoskodik és csupán a *felügyeleti* jogot gyakorolja. — *Társulati és magániskolába* 1178 tanuló jár, a Keresk. Akadémiába 406, a VI. ker. áll. felsőbb leányiskolába 304. Az angyalföldi héber iskolába 107 tanuló jár s 3 csoportban heti 3—3 órában nyer oktatást. A Machziké minjan egyesület talmudtóra isk. jár 50 tanuló. Hetenkint 5 napon át, 2 csoportban nyernek oktatást. A VIII. és IX. ker. héber iskolákba 80 növendék jár. — *Összefoglaló statisztika*. A szföv. közs. elemi iskolákba jár 7186 fiú + 7094 leány (+271). A szföv. közs. polgári iskolákba jár 2305 fiú + 3624 leány (+88). Középiszkolákba 3743 fiú + 143 leány (+11). Felső keresk. iskolákba 541 (+42), tanítóképzőbe 4 (+4). A hitk. elemi iskolákba jár 499 fiú + 337 leány (+38). A hitk. polg. iskolákba jár 318 fiú + 504 leány (+38). A pesti izr. hitközség ezek szerint 24 243 tanulóval (+690) a hitoktatásáról gondoskodik. A külső vallásoktatás terén a héberiskolákkal 1891 tanuló mutat ki az értesítő, akiknek hitoktatási költségeit az iskolafentartó fedezi. — *Az óraszám statisztikából* kiemeljük a hitközség oktatásügye terén a főösszegeket: összes órák száma 2161 (+25), melyből 1227 (+18) törzsóra, 934 (+22) óradijas alkalmazás. A pesti izr. hitk. iskolaszéke 262 tagból áll, akik 6 kerületi bizottságba sorozva teljesítik felügyelői tisztüket; az iskola-orvosi bizottság 23 tagból áll. — Istentiszteletet 9 helyen tartanak. Közli végül az értesítő a hitközségi iskolaszék *ideiglenesen megállapított szabályzatát*, a hitk. el. és polg. iskolák hitoktatási tervét, a héberiskolák tantervét s a tanfelügyelő rendelkezéseit az ifjusági istentisztelet tárgyában.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A közp. választmány nov. hó 26-án ülést tartott, melyből a következőket jelentjük:

Elnök: *Kornfeld Gyula.*

Jegyző: *Hajnal Jakab.*

Jelen voltak: Bárd Rezső, Dr. Braun Salamón, Csukási Fülöp, Győri Adolf, Mendl Lajos, Pfeiffer Ignác, Révai Miksa, Reif Jakab és Tolnai I. Béla.

Távollétöket kimentették: Ózer Zsigmond, Singer A. Henrik, Lederer Ábrahám és Mandl Bernát.

1. Az utolsó ülésről szóló jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után elnök jelentést tesz, hogy a választmány nov. hó 19-én küldöttségileg üdvözölte nagym. dr. *Berzeviczy* Albert miniszter urat kineveztetése alkalmából. A miniszter a küldöttséget nagy szívélyességgel fogadta. Örvendetes tudomásul szolgál.

2. Elnök szomorú jelentést tesz arról, hogy egyesületünk két érdemes tagját mély gyász érte: *Mandl* Bernát vál. tagnak édes atyja és *Szántó* Ede szabadkai tagtársunknak Ilona nevű hajadon leánya elhalálozott. — A választmány részvétének jegyzőkönyvileg ad maradandó kifejezést.

3. Elnök jelentést tesz, hogy intézkedésére a pesti izr. hitk. előjárósága kisorsolt értékpapirjaink helyébe 20.000 korona értékben pesti első házi lakarékpénztári 4 $\frac{1}{6}$ -os zálogleveleket vásárolt, amelyeket az egyesület javára letétbe vett.

4. Elnök jelenti, hogy *Kuffler* Berta urhölgy, Pádén férjének, néhai *Kuffler* Lipótnak nevére 500 koronás alapítványt tett, mely összeget dr. *Kohn* Sámuel főrabbi úr révén pénztárunkba beszolgáltatta. — A választmány az alapítványt köszönettel elfogadja és elhatározza, hogy néhai *Kuffler* Lipót halála napján a szokásos Kadis-imát mondatja és az ezt követő legközelebbi választmányi ülésen a megboldogultról kegyeletesen megemlékezik. Dr. *Kohn* Sámuel úrnak, egyesületünk tiszteletbeli elnökének pedig szíves közbenjárásáért köszönetet szavaz.

5. Elnök jelentést tesz, hogy a sátoralja-ujhelyi „Kästenbaum“-iskola iskolászéke egyesületünk tiszteletbeli tagjának, *Singer* Izraelnek tiszteletére, tanítói működésének 50. évfordulója alkalmából jubileumot rendez és az erre szóló felhívást a választmánynak beküldte. Ezzel kapcsolatban bemutatja a győrvidéki kör azon indítványát, hogy *Singer* Izrael nevére árva-alapítványt létesítsünk. Elnök ajánlatára a választmány elhatározza, hogy a legközelebbi közgyűlésnek javaslatot tesz, hogy árva-alapunk vagyonából 2500 koronányi alapítvány létesíttessék *Singer* Izrael nevére és hogy felkéri *Knopfler* Sándor, ottani választmányi tagunkat, hogy a majdan júniusban tartandó ünnepélyen üdvözölje a jubilánst egyesületünk nevében.

Ugyancsak jelentést tesz elnök arról, hogy a „Chinuch Neórim“-egylet, *Goldberger* Simon, pesti izr. hitk. Talmud-Tóra tanítónak tiszteletére december hó 13-án jubileumi ünnepélyt rendez. — A választmány felkéri *Győri* Adolf urat, hogy az ünnepségen a jubilánst az egyesület nevében üdvözölje.

6. A választmány beható tanácskozás után az elnökség indítványára 2 tagtársnak 120 korona betegsegélyt, egy nem tagnak 15 korona rendkívüli segélyt szavazott meg és az utolsó időben rövid úton folyósított kisebb segélyeket, összesen 51 koronát jóváhagyta.

7. Az elnökség jelentést tesz az „Erzsébet-alap“ pályázatára beérkezett két folyamodványról. — A választmány az elnökség javaslatára a sürgönymegváltás címén annak idején befolyt összeget, 160 koronát, *Grün* Jakab, paksi tanító leányának, az Erzsébet-alapítvány esedékes kamatjait, 120 koronát pedig *Róth* Ede nyugd. mosonyi tanító leányának kiházásitási segély címén itéli oda.

8. Felvételre jelentkeztek: *Weinberger* Vilmos Pocsaj 22 éves, *Adler* Sámuel B.-Asszony 23 éves, *Blumenthal* Áron Farkasd. 31 éves, *Hermann* Sámuel Kéthely 25 éves, *Kertész* Ödön Budapest 20 éves.

A választmány felhatalmazza az elnökséget, hogy ezek részére, ha az alapszabályok követelte feltételeknek megfelelnek, a felvételi okmányokat kiadja és az utánfizetés összegét meghatározza.

Az utolsó választmányi ülésben felvételre jelentkezett tagok egyike kéri a választmánytól a koránál fogva alapszabály szerint előirt jogmegszorítás törlését, mely esetben hajlandó a köteles utánfizetésnél nagyobb összeget fizetni.

A választmány a kérést elutasítja, mert ellenkezik az alapszabályok világos rendelkezésével.

9. *Bárd* Rezső jelentést tesz az Eötvös-alapnak hozzánk beküldött alapszabály-tervezetéről.

A választmány az írásban beterjesztett véleményt csekély módosítással magáévá teszi és átiratban fordul az Eötvös-alap vezetőségéhez, amelyben kifejti, hogy az Eötvös-alap reorganizációja akkor volna célravezető, ha szervezete a mi egyesületünk szervezetéhez lenne hasonló, vagyis ha a tagok

arányosan nagyobbított kötelezettség mellett jogigényeket biztosítanak maguknak betegségély és özvegyi jutalék alakjában. A mostanig szokásos kedvezmények pedig, melyek alapítványokkal ugyis biztosítva vannak, ezen jogokon kívül is illetnék a tagokat.

10. Elnök felolvastatja dr. *Weinmann* Fülöp, kir. tanácsos, a pesti izr. hitközség oktatásügyi osztálya elnökének következő levelét:

1978. sz.

Az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“ tekintetes Elnökségéhez

Helyben.

Van szerencsénk a lovag Wechseltmann és neje, Neuschloss Zsófia nevét viselő, közel időben életbe lépő tanítói nyugdíjintézet számára tervezett ügyrend-javaslatot azon megkereséssel megküldeni, sziveskednék az egyesület szempontjából netáni megjegyzéseit velünk folyó hó 30-ig közölni.

Tisztelettel a pesti izr. hitközség előljárósága
Budapest, 1903. november 22.

Dr. Weinmann Fülöp s. k.,
az oktat. ügyosztály elnöke.

A levélhez mellékelt ügyrendet, melyet az előljáró úr bizalmas használatra adott át, elnökfelolvastatván, hosszabb beható eszmecsere fejlődött, melynek folyamán hozzászóltak *Csukási, Pfeiffer, Győri, Reif, Bárd*, titkár és elnök. A választmány elhatározza, hogy a pesti izr. hitközség előljáróságát átiratban kérni fogja, hogy a javaslatottevő bizottság kinevezendő tagjai között egyesületünk vezetősége képviselve legyen, hogy az odaitélésnél az esetleges folyamodók között levő azon hivatásos hitoktatók, kiknek tanítói oklevelük van, a többi népiskolai tanítókkal egyenrangúaknak tekintessenek.

Egy közkatona beleszólása a vezényletbe.

Sallangos nyelvezetű vádaskodással, a hivatás magaslatán álló népnevelőkhöz (pláne zsidó tanítókhöz) nem méltó szitkolódással tolakodnak hozzánk, a pataliát nem kereső, csendes munkálkodó tanítóemberekhez ismert és ismeretlen nagyságok és kicsiségek konzorciumának hősei (sértegetni nem akarván, nem használom az elnevezést: szájhősei), a jövőmondók ihlettségének szemenszedett igéivel sirásra fakasztó mizeriákat varázsolván lelki szemeink elé. Elvonultatják lelki szemeink előtt a szemet szűrő szinikkel kifestett képeit az általuk felfedezett romlottságnak, hogy sirásra fakasszanak bennünket, félrevezetett (?) jóhiszemű balekokat.

És tényleg feltételezve, hogy elérzékenyültünk és általuk szuggerálva sírunk-rívunk egyesületünk roncsai felett: meg-megcirógatnak bennünket és ígérnek kenetteljes szavakkal szép játékokat, ínycsiklandó nyalánkságokat, persze olyanfélét is, a minőnek birtokában nincsenek és nem fognak lenni sohasem.

Mely esetlen toborozási eljárás! Hát gyermekeeszű apróságoknak tartanak bennünket a pártalakításban dolgozó commis voyageur uraimék, hogy a mondva csinált nagy ígéretek kalaidoszkopjával akarnak bennünket lekenyereztetni és eltéríteni a józan ész parancsolta higgadtságtól, a tisztánlátástól?!

Aki épszemű és látja a lázadás kibontott zászlaja csillogó varázs-igéinek homályos hátterét, ki a hódító hadjáratnak (mint benfentesek mondják) prédára éhes markaköpieket látja a hősöknek való sisakok és vérték alatt: az rá nem áll a verbuválók mámorító unszolására.

Lehetnek (tegyük fel, hogy vannak) a pártalakítók (nem tudom mekkora) táborában a békés megoldásnak és egyetértésnek is szószólói; de ezek nem

állanak elő invektívákkal, inkriminációkkal. A békeszeretet nem lármás; az egyetértés szelleme nem nyilvánul fenyegetésekben. Ezek nem galyibáskodnak.

Mi csak a káromkodó előharcosokat látjuk; azoktól irtózunk, mi, akik nem vagyunk barátai a szégyenletes perpatvarkodásnak; azoktól jogosan félthetjük országos egyesületünk sorsát.

Legyünk hát résen és ne kövessük a süppedékes ingoványok, a rotható anyagok felett bolond táncot járó lidércet, hanem maradjunk a szilárd egyenes úton . . . az elfogulatlan elbírálástól el nem vezető úton.

És ha együgyűséggel, gyávasággal, rosszhiszeműséggel vagy a lehető legmegvetőbb bűnösséggel vádolnak is bennünket azért az óvatosságért a harc idegeskedő emberei méregbe mártott (nem irtó-, hanem) irószerszámaikkal, maradjunk csak a békés működés terén és ne rontsuk kedvét még azoknak sem, kik szemünk láttára markukba köpnek, háborut üzenve mindenkinek, kik köpködni nem szoktak, nem akarnak.

Csak egy irányban volna szerény véleményem szerint tanácsos tevékenykedni, t. i. valami úton-módon, amennyire a kavarodás közepette lehetséges, megtudni, ki hova gravitál, kihez van bizalma. Tanácsolnám, hogy tekintélyeink közül egy (akár fővárosi, akár vidéki) forduljon az egyesület tagjaihoz azzal a kérdéssel: *Halónu ató im lecórénu?* Minden férfias jellemű tagtársban föltételezhetünk annyi érdeklődést, annyi derech erecet, hogy szem előtt tartva a kérdés fontosságát, akárcsak levelezőlapon nyilatkozni fog. És ha nem teszi, hát nem vagyunk mamák, kik a néma magzat szavát meg nem értik.

Egészen tétlenül vesztegelnie nem szabad az egyik pártnak, midőn a másik szervezkedik, erőt gyűjt erőlködik. Láttuk a közelmúltban, hogy a passiva rezisztencia nem vezet győzelemre. Nem gorombáskodni, nem sértegetni kell, hanem komoly, tisztességes emberekhez méltó taktikával rendezkedni.

És ha esetleg többségben lennének a „M. Zs. T.” lapjának verbuválói verbuváltjai; ha tényleg — amit bezeg hinni nehezen lehet — mögötte volna a harcias gárda mögött egyesületünk majoritása: ám legyen. Mutassák meg, mit akarnak, mit tudnak. Majd elválík, mit, mennyit válthatnak be a tömérdek nagy ígéretekből. Csak azt a szégyenletes tollharcot ne vivjük ország-világ előtt rosszakaróink gaudiumára; mert inter arma silent leges.

Én őszintén megvallom, egy makulányi bizalommal sem vagyok azok iránt az emberek iránt, kiknek virtusa a veszekedés, gyalázkodás, gyanusítás, rágalmazás; kik a tollal kezükben csak sértegetnek, sebeket ejtenek és azzal a tanítói reputációnak, annak az amúgy is csekélyke tekintélynek végtelenül ártanak.

Ha ez az őszinteségem is bűn a hivatkozott szervező-bizottság mérges tollforgatói szemében, ám korholjanak érte a maguk módja szerint. Legyek én is — ha úgy tetszik nekik — célpontja mérges nyilaiknak. Visszalőni nem fogok; mert nem akarok abba a hibába esni, melyet másokban kárhoztatok; nem akarok szégyent hozni a tanítóságra.

Komárom.

Havas Károly.

Szerkesztői megjegyzés. Valóban csak érdemes tagtársunk kérésére közöltük e talpraesett cikkecskét, mert mi is attól tartunk, hogy *Havas* kartársunk époly megtámadtatásnak, meghurcoltatásnak leszen kitéve, mint egyesületünk köztiszteletnek örvendő nagyérdemű oszlopos tagjai: *Pfeiffer Mór*, *Klingenberg Jakab*, *Sasvári Ármin*, *Biró Samu*, *Tolnai J. Béla* stb., csak azért, mert meggyőződésüknek kifejezést adtak, mert azt a bizonyos mozgalmat helyesen és józanul megítélték. Mert azt a *Barna Jónást*, aki maniatikus önhittségében a hirhedt programjában közölt némely badarságairól azt írta, hogy azok azonosak *Tisza István* és *Berzeviczy Albert* közoktatásügyi politikájával és hogy e politika az ő, *Barna Jónás*, „eszméinek diadalma” — mondom azt

az embert nem lehet okokkal, érvekkel, cikkekkkel meggyőzni; s annak a *Kovács Dénes* alias *Barna Jónás*nak, ki, hogy mérhetetlen hiuságát legalább önmaga legyezgethesse, nem átalotta a magyar tanítóság megdicsőült nagy jótevőjének, *Wechselmann Ignác*znak nevével visszaélni, azt írván róla, hogy míg *Ő* — *Barna Jónás* — szerkesztette az *Értesítőt*, *Wechselmann* azt mindig felolvastatta magának, (a megboldogult tudvalevőleg jó magyar érzésű ember volt, de magyarul nem tudott) — ennek az embernek semmi sem szent. Azért ajánlottuk meghurcolt nagyérdemű tagtársainknak, hogy tegyenek úgy, mint mi, ne is hederítsenek ama bizonyos lapocska közleményeire, mert *Barnának* sem írott, sem nyomtatott szóval, sem cikkekkkel, sem beszédekkel nem kell felelni, hanem tényekkel, oly tényekkel, mint amilyennel fejbe kólintotta ökélmét az utolsó közgyűlés.

Havas kollégánknak pedig két rövid megjegyzésünk szól: Nem passiv resistencia az, ha a vezetőség e dolgokra 8 hónapig nem reagált és alkalmasint továbbra is az ilyesmiket felelet nélkül fogja hagyni, mert van nekünk egyéb, komolyabb dolgunk; az idő alatt is, úgy mint előbb, végeztük elvállalt kötelességeinket, odaadással fáradoztunk az egyesület, a magyar zsidó tanítóság ügyeivel, dicséretet s jutalmat nem várva és nem is kérve, zajtalan munkánkról hirt adtak a választmány jegyzőkönyvei és az *Értesítő* hasábjai azoknak, akiknek a bosszú és a hatalomvágy el nem vette hallásukat és látásukat.

Előleges szavazást pedig nem rendezünk, mert az először is teljesen felesleges. Hetek, hónapok óta tagtársaink az ország minden részéről elhalmoznak bizalmi nyilatkozataikkal, melyekben ama mozgalmat a legerősebb szavakkal elítélik és irántunk való tántoríthatatlan ragaszkodásuknak kifejezést adnak. Tagjaink oly nagy száma nyilatkozott így már mellettünk, hogy azt a pár embert, kik velük tartanak, még a kisebbség elnevezéssel sem lehet illetni. *No meg nem is akarjuk mi senkinek szavát előre lekötöni*, hanem tagjaink jöjjenek el a közgyűlésre, ott tájékozódjanak mindenről és aztán ítéljenek. Nem is a többség kérdése a punctum saliens, ez már rég eldöntött, még pedig minden kétséget kizárólag, a mi javunkra eldöntött kérdés. De most már másról van szó: e pár ember lármája s harcmódora, de különösen kárhózatós eszközeik, sajna, már annyit ártottak a tanítóság tekintélyén, annyi csorbát ejtettek egyesületünk jó hírnevén, amint azt *Havas* kartárs is szellemsen kifejti, hogy ezt egyhamar jóvá tenni, nagy munka lesz. A közgyűlés, a zsidó tanítóság feladata lesz, hogy ezért is *Kovács Dénes* alias *Barna Jónás* urat felelősségre vonja.

Levelezés.

Tekintetes *Kornfeld Gyula* úrnak, mint az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“ elnökének

Budapesten.

A hazai zsidó tanítóság egyik kiváló tagja, ki épügy a népnevelés terén, mint a zsidó tudomány terjesztése és népszerűsítése körül bokros érdemeket szerzett, 50 éves szolgálati jubileumát ünnepli. E derék férfiú nevének megörökítése érdekében indítványozzuk:

Teremtsen az „Országos Izraelita Tanítóegyesület“ központi vezetősége „*Singer Izrael*“ névre szóló alapot, melynek kamatait évenként, volt egyesületi tagok árvái élvezzék.

Győrött, 1903. november 24-én.

Szőgyi G. Vilmos,
a kör jegyzője.

Pfeiffer Mór,
körelnök.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Mint hogy tudom, hogy mennyire szíven hordja hazánk zsidó tanítóinak sorsát s kedvveléssel veszi tudomásul, hogyha egyik-másik hitközség tanítóinak anyagi helyzetén javít, van szerencsém becses tudomására hozni, hogy a helybeli izr. hitközség képviselő testülete e hó 22-én tartott ülésében *Stark* Ármin hitk. elnök indítványára egyhangulag kimondta, hogy négy tanítójának lakbérilletményét 300—300 koronára kiegészíti és azt a jelen iskolai év kezdetétől folyósíttatja. Egyben ülési határozattal elismerte, hogy a hitközség tanítóinak II. ötödéves korpótlékát f. évi okt. 1-től havi részletekben folyósította és az eddig is élvezett mellékilletményeket, nevezetesen: 1. a 2°/_o-os évi tanítói nyugdíj-járulékot, 2. a férfi és női templomi ülés élvezetét (20 K.), végre 3. a hitközségi adómentességet évi 20 koronában rendszeresítette. Kedves testvéreink javára adjon a Mindenható számos ily hitközségi elnököt és képviselő testületet drága hazánknak.

Mély tisztelettel

Liptó-Szent-Miklós, 1903. nov. 23-án,

alázatos szolgálja

Kacz Henrik

v. vál. tag.

Folyó évi november hóban tagsági díjat fizettek:

a) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Adler Gyula, Bpest	10.—	Izr. iskolaszék, Galgóc...	10.—
Aufrecht és Goldschmied, Bpest	10.—	„ hitk. N.-Szt..Miklós	10.—
Dr. Bacher Vilmos, Bpest	10.—	„ „ Ó-Buda	10.—
Deutsch Jakab, Bpest	10.—	Kohn Arnold, Bpest	10.—
Dr. Ernyei Mór, „	10.—	Oesterreicher Jakab, Bpest	10.—
Freund Vilmos,	10.—	Dr. Steiner Simon, Bpest	10.—

b) Rendes tagok:

	f. é. kor.	hátr. kor.		f. é. kor.	hátr. kor.
Altmann József, Gyulafehérvár	—	4.	Letényi Ármin, Varannó	8.—	—
Bánóczi Henrik, Pilisvörösvár	—	4.	Lippe József, Debrecen	—	8.—
Barta Lajos, Nagy-Kanizsa	8.—	—	Löbl Lipót, Marcali	8.—	—
Bató I. Lipót, Bpest	8.—	—	Paucker Lipót, N.-Szt.-Miklós	8.—	—
Braunberg Manó, Zsolna	4.—	—	Pollacsek Mór, Stomfa	8.—	—
Bún Samu, N.-Kanizsa	8.—	—	Reichenthál Adolf, N.-Szombat	2.—	6.—
Buxbaum Henrik, Pozsony	4.—	—	Reisz Izsák, Bpest	4.—	—
Büchler Hugó, Szt.-Péteri	—	4.—	Rózsa Ede,	8.—	—
Eckstein Lipót, S.-Tarján	2.—	10.—	Silberstein Ede, Mosóc	8.—	—
Engel Adolf, Bpest	8.—	—	Schlesinger Ignác, N. Bajom	8.—	—
Fehér Sámuel, K.-K.-Lacháza	8.—	—	Spitzer Lipót, B.-Bicske	4.—	—
Fischer Márk, Bpest	4.—	4.—	Szógyi Ignác, Ujpest	8.—	—
Frankl Soma,	—	16.—	Tolnai Ábrahám, Uj-Szivác	4	—
Grünberger Jakab, B.-Topolya	6.—	4.—	Tolnai I. Béla, Bpest	8.—	—
Győri Adolf, Bpest	8.—	—	Totisz József, Bpest	4.—	—
Hahn Dávid, Bpest	8.—	—	Ujvári Adolf, Püspök-Ladány	8.—	—
ifj. Hartmann S Bpest	—	4.—	Vörös Simon, Vágújhely	—	4.—
Herczfeld Jakab, Tata	8.—	—	Dr. Weisz Miksa, Bpest	8.—	—
Jellinek József, Pozsony	8.—	—	Weisz Nátán, Turóluka	—	6.—
Kemény Simon, H.-M.-Vásárh.	4.	4.—	Weisz Zsigmond, Trsztena	4.—	—
Klein Gábor, K.-K.-Félegyháza	8.	—	Wurmfeld Ignác, Körmend	8.—	—
Kein Sámuel, Ungvár	4.—	—	Dr. Zsengeri Samu, Bpest	8.—	4.—
Kozma Jakab, Tasnád	2.—	2.—	Züszmann Eliás, Jolsva	—	4.—

Adományok :

Kuffler Berta úrnő alapítványa férje elhalálózása
alkalmából, (főtisztelendő dr. Kohn Sámuel utján) 500.— korona

Gyűjtés az árva-alapra :

Orsz. izr. siketnéma intézet, Bpest tanítványainak gyűjtése	9.80 korona
Pollacsek Mór, Stomfa	1.— „
Klein Gábor és Jnlesz Leó, Kis-Kun-Félegyháza gyűjtése a beiratások alkalmával	8.—
Offenberger S., Mocsnok	2.50

Bárca-gyűjtés :

Braunberg Manó, Zsolna	5.— korona
Donáth Dávid, Beled	3.— „
Brett Mór, B.-Gyarmat	3.— „

Budapesten, 1903. november hó 25-én.

Győri Adolf
pénztáros.

Szilágyi Mór.

1857—1903.

Az orosházi zsidó iskolának — úgyszólván — megteremtőjét ragadta el a kéréselhetlen halál ez évi szeptember hó 29. napján. A megboldogult, ki fáradságot alig ismert, ki 17 éven át pihenés nélkül munkálkodott iskolájáért, hitközségeért, örök pihenőre tért. Lázás tevékenysége emésztette fel először a szellemet, azután a törekeny testet. Szilágyi Mór nem elégedett meg azzal, hogy mint lelkes tanító a kisdéd nemzedéket oktassa, nevelje, irányítsa, hanem közhasznú tevékenységet fejtett ki hitközségében s ennek védnöksége alatt álló többi intézményeiben is. Nagy emberismerete révén „helyet“ vívott ki magának a társadalomban. Jegyzője volt az orosházi izr. hitközségnek, a Szent-egyletnek, a Nő-egyletnek és a Betegsegélyző egyesületnek. Ezen sokoldalú elfoglaltsága mellett mindig tervezett, újított s célszerű módosításokra törekedett. A kora hajnal és a késő este volt az az idő, melyben a sok irodai munkát iparkodott elvégezni.

Az iskolában „mester“ volt. Gyűlölte a lecke-feladást s úgy tanított, hogy növendékei már kész tudással távoztak el napról-napra az iskolából. Minta-tanító volt a szó szoros értelmében.

Szilágyi Mór Illaván született. Szülői az éles elméjü gyermekeket papnak szánták. Mint „bócher“ a váci rabbi mellett töltött el 1—2 évet. A törekvő ifju nem elégedett meg a héber tanulmányokkal. A világi tudományok után áhítozott és a reáliskola 4 osztályának elvégzése után Esztergomba ment. Itt tanult és tanított is, hogy magát fentarthassa. A kath. képzőintézetet elvégezvén, kitűnő oklevéllel kezében érkezett vissza szülővárosába, hol a 19 éves ifjut a zsidó hitközség tanítójának megválasztotta.

Nyugtalan, izzó lelke nagyobbra törekedett. Eldobta egy rövidke esztendő mulva a csendes kis község nyujtotta kenyeret. Budapestre ment, hogy magát tovább képezze. Itt is nevelősködni kellett, hogy tisztességesen megélhessen. Két év alatt elvégezte a budai polg. isk. tanítóképző-intézetet és képesítést

szerzett a mennyiségtani szakmára. Ekkoriban nyert alkalmazást a 80-as években még fennállott Mittelman-féle magán-intézetben. 1882-ben került az orosházi izr. iskola élére, mint igazgató-tanító.

Áldásosan működött itten 17 éven át. Szerette és nagyrabecsülte őt mindenki.

Fájdalom! 1896-ban súlyos idegbajba esett. Hiába ajánlották neki orvosi, barátai, hogy korlátozza tevékenységét; ő — a munkához szokott férfi — ebbe beletörödni nem tudott. Baja aztán napról-napra fokozódott és gyógyíthatatlan betegséggé fajult, mely 3 évi kínos, szomorú vergődés, a tiszta fényes léleknek elhomályosodása után derékban roppantotta, zúzta agyon a kiváló „tanító-mester“ életét a gyulai megyei közkórházban.

Mikor az orosházi izr. hitközség előjárósága a gyászos hírt meghallotta, azonnal intézkedett, hogy a megboldogultat idehaza lehessen örök pihenőre elhelyezni.

Hadd nyugodjék itten, ahol sokat fáradozott.

A megboldogultnak temetéséről a Szent-egylet gondoskodott. Sírját a hitközség előjárósága, a hitközségnek összes tagjai, az állami, községi és felekezeti iskolák tanítói, az elemi és polgári iskolák zsidó vallásu tanítványai állták körül s könnyezve hallgatták meg azt a megható bucsúztatót, melyet *Büchler Márton*, a hitközségnek rabbija mondott a megboldogult ravatala felett.

Az elhunynak emléke nálunk soká fog fenmaradni. Emlékezte legyen áldássá!

Bérczi Fülöp.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Szent-Gotthard. A szent-gotthardi hitközség, melynek iskolaalapítási szándékáról már hirt adtunk, nov. 15-én véglegesen elhatározta, hogy a jövő iskolaév elején az új iskolát megnyitja; a kormány az államsegélyt már meg is ígérte. Az új iskolához a hitközség tagtársunkat, *Pártos Károly* vasvári tanítót választotta meg egyhangulag.

Tarcal. A tarcali hitközség okt. havában tartott közgyűlésén elhatározta, hogy még a folyó iskolaévben új felekezeti iskolát nyit. Határozatát rögtön végre is hajtotta és tanítói állásra okt. végén pályázatot irt ki. Az új iskola azóta meg is nyílt és igen látogatott.

Trencsén. A nagyérdemű tagtársunk, *Munk Béla* igazgató visszavonulása folytán megüresedett igazgatói állásra a trencsényi hitközség *Bernhardt Mór* tagtársunkat választotta meg. Érdemes kartársat tüntetett ki így a hitközség vezetősége, mert *Bernhardt Mór* már 40 év óta működik kiváló sikerrel és lankadatlan buzgóság: al a tanítói pályán és ebből az időből 34 esztendőt a trencsényi izr. iskolánál töltött. Melegen üdvözljük új diszes állásában!

Pápa. A veszprémmegyei általános tanítóegyesület utolsó közgyűlésén érdemes tagtársunk, *Schor Armin* pápai polg. isk. igazgató igen szép emlékbeszédet tartott néhai *Fenyvesi Ferenc*, Veszprémmegye volt főispánja, ez egyesület tiszteletbeli tagja fölött. — Ugyanez egyesület pápai járásköre *Schor* kartársunkat elnökévé választotta.

Pozsony. Pozsonyi kartársaink helyi egyesülete, a pozsonyi izr. tanítók segélyegylete, nov. hó 8-án tartott közgyűlésén érdemes tagtársainkat, *Kohn Vilmos* igazgatót elnöknek, *Ehrenthal Mór* tanítót alelnöknek, *Jellinek József* polg. isk. tanárt pedig pénztárosnak választotta.

Debrecen. A „Hajduvármegyei tankerületi tanítók“ Göncy egyesületének debreceni járásköre nov. hó 19-én Debrecenben tartott közgyűlésén érdemes tagtársunkat, *Lippe Józsefet*, alföldi fiokkörünk titkárját, jegyzővé választotta.

Megyei tanügyi értesítő. Bars megye általános tanítógyűlése a legutóbb Aranyos-Maróton tartott népes közgyűlésén egyhangulag érdemes tagtársunkat, *Bányai* Ferenc lévai tanítót bizta meg egy Léván megindítandó hivatalos megyei tanügyi értesítő szerkesztésével; társszerkesztő a megyei tanítóegyesület elnöke lett.

A sárosmegyei általános népnevelő egyesület ezévi közgyűlésén az eperjesi Széchenyi kör 10 jutalmat osztott ki, a magyar nyelv terjesztése érdekében kiváló buzgalmat tanúsított tanítóknak; az így kitüntetettek között volt *Löblovits* Izsák, girálti tagtársunk is.

Névmagyarosítás. *Klein* Izrael tagtársunk, Adán nevét „*Kállai*“-ra magyarosította.

Személyi hírek. Tagtársaink *Mérei* Samu volt vittenci tanító és *Szücs* Samu, a pesti izr. hitk. volt hitoktatója, mint megbízott tanítók a főváros szolgálatába léptek. — A vittenci hitközség *Brill* Géza, fiatal kartársunkat választotta meg iskolája tanítójának. — *Gerő* Oszkár tanítót a nemes-kosztolányi hitközség iskolájához kinevezte.

VEGYESEK.

Figyelmeztetés. Egyesületünk tisztelt tagjait arra kérjük, hogy az esedékes tagsági díjakat a f. év végeig annál biztosabban beküldeni sziveskedjenek, minthogy ellenkező esetben kénytelenek volnánk nevüket a január havában kiadandó névsorból mellőzni.

A fővárosban lakó t. tagjainkat szintén kérjük, hogy sziveskedjenek a tagdíjakat póstával a pénztáros címére beküldeni, miután eddigi pénzbeszedőnk megbetegedett és ujat még eddig nem szerezhettünk.

Mandl Lázár. Szeretett tagtársunkat, választmányunk illustris tagját, *Mandl* Bernátot, a pesti izr. hitk. fiupolgári iskolája nagyérdemű tanárát mély gyász érte; apja nov. 10-én hosszabb betegség után 85 éves korban Mistelbachban elhalálozott. A megboldogult ritka derék ember volt. A művelt, nemeslelkű, vallásos érzelmű, alapos tudású, felvilágosodott felvidéki zsidó embernek prototypja. Jesivatanulmányai után — a כתב סופר-nak és rabbi Jehuda Aszódnak tanítványa volt — nevelősködött, míg 1852-ben Német-Keresztur hitközsége jegyzőnek választotta. 1869-ben szülőföldje, Szenic községe választotta őt meg apja helyére, ki ott 57 esztendeig működött. A megboldogult is egész magas korban történt nyugdíjaztatásáig működött ez állásban, közbecsülésnek örvendő, mint az egész vidék nagyraisztelt szeniora. Élte utolsó éveit gyermekeinél töltötte és ott szunnyadt el is örökre. Szerénységét mutatja, hogy végrendeletileg intézkedett, hogy temetése a lehető legegyszerűbben minden feltűnés nélkül folyjon le. Gyermekei Szenicen, működése helyén temették el. Nyugodjék békével! Szeretett kartársunk fájdalmát pedig enyhítse az a mély részvét, mellyel mindannyian és velünk együtt tisztelőinek nagy száma, gyásza ez idejében iránta viseltetünk. Legyen számára barátainak részvéte a vigasz forrása, hogy a megnyugvás mihamarább kegyeletes emlékezéssé változtassa a duló fájdalmat!

Szántó Ilona. Nyiló rózsabimbó, időnek előtte letörve. Megdöbbenéssel vettük a fájdalomtól megtört szülők *Szántó* Ede és neje szül. *Hahn* Rózsa szomorú jelentését *Ilona* leányuknak szép reményekre jogosító élete virágjában, hosszas szenvedés után történt gyászos kimultáról. Életének tavaszán

döntötte sírba a pusztító vész s vele együtt temetett el annyi szép és boldogító reményt, melyet e nagymíveltségű, vidám és szellemes leányhoz gyászoló hozzátartozói fűztek. Ifjú élete csaknem tanulással telt el; kitűnő elemi és polgáriskolai tan. oklevelet szerzett. Nyomban a képesítő után a zsolnai polg. leányiskolához került. Alig volt néhány hónapig Zsolnán, csak hivatásának szentelve minden percét, máris közszeretet övezte. Tanártársai s a társadalom a tisztelet és elismerés hangján beszéltek a fiatal tanárnőről. Neki jutott a szerep, hogy az iskolai ünnepélyeket rendezze. beszédet tartson. Egy ilyen alkalommal hült meg erősen s oly végzetesen. Kötelességének teljesítése közben lepte meg a halál csirája s több mint egy fél évig viaskodott benne az élet a halállal. Hiába volt a szülők önfeláldozó, gondos ápolása és virrasztgatása a forrón szeretett gyermek beteg ágya körül, az Úrnak tetszőbb volt e remek alkotása s visszaszólitotta a nemes, ifjú lelket zsámolya elé a szülők és testvérek mérhetetlen fájalmára. Temetése nov. hó 9-én volt Szabadkán az egész város részvéte mellett. Áldás és béke drága poraira! A megtört szülők pedig nyerjenek vigaszt az Úr akaratában s enyhülést oly számos ismerőseiknek igaz részvételében s a sajnálkozás annyi őszinte megnyilatkozásában.

Weisz Jakab. A szabadkai izr. iskola tantestülete egyik legrégibb tagját vesztette el: *Weisz Jakab*, ez iskola érdemes tanítója okt. hó 28-án hosszú betegség után elhunyt. A megboldogult hosszú időn át a szabadkai izr. isk. igazgatója is volt és több mint három évtizeden át sikerrelműködött a tanítói pályán. Temetése az egész község részvételével, volt tanulói százainak jelenlétében okt. hó 30-án, nagy tisztességgel ment végbe. Áldás hamvaira!

Nyilatkozat. Az alföldi fiókkör nagyérdemű elnöksége novemberi számunk megjelenése után körözüvényt küldött szét a zsidó iskolák tantestületeihez, melyet multkori közleményünk kiegészítéseképen most hozunk:

Testvéreink a munkában! Kedves pályatársak! Az egyenetlenkedés, a viszály, amely már eddig is annyi sok akadályt gördített utunkba, megakasztván előrehaladásunk kerekét, hol bujkálva, hol nyíltan fel-felbukkan és kísért. Ahelyett, hogy az az ezer és néhány magyar zsidó tanító egy zászló alá sietve, egy testtel, egy lélekkel együtt működnek szellemi és anyagi boldogulásunk érdekében: többen 35 éves egyesületünk kapuján akarnak rést vágni és a meghasonlás magvát beléje hinteni. Testvéreink a munkában! Az egylet kapuja mindenki előtt nyitva áll, aki velünk ott hasznos munkát akar végezni. Álljon hát be közénk, akinek nemes és tiszta a szándéka! Ha bárki kartársaink közül egészséges, jó eszmét hoz magával, amely gyakorlatilag is kivihető, legyen meggyőződve, hogy az szívében, keblünkben visszhangra talál és áldozatok árán is megtestesítést nyer! Mi nem kételkedünk senkinek a jóhiszeműségében. Ámde azok, akik külön táborba hívják Benneteket, nem jót cselekszenek, mert ahol nincs egyetértés, nincs összetartás, nincs egy-akarát; ahol nem uralkodik az az elv, hogy egy mindnyájunkért és mindnyáján egyért; ahol a kisebbség nem rendeli alá véleményét, nézetét a többségnek: ott nem fejlődhetik egészséges állapot; ott nem jöhet létre egészséges viszony, ott nem virágozhatik fel az intézmény! Ha tehát ama kartársaink és testvéreink az egylet, a tanítóság javát akarják, amiben — ismételjük, nem kételkedünk, úgy jöjjenek közénk, emeljék fel szavukat ott, ahol az alkotmányos formák szerint és alkotmányos uton felemelhetik. A jobb mindenkor legyőzi a jót és a jó a kevésbé jót. De ne fejtsenek ki akciót az egylet ellen, amely bomlást vonna maga után! A tavasz beálltával — ha Isten éltet — Szolnokon tartja az alföldi fiókkör második kör-ülését. A nagy szünet elején egyesületünk közgyűlését ejti meg. Mindkét helyen és alkalommal módjában lesz minden egyleti tagnak az ő véleményének, meggyőződé-

sének kifejezést adni. Ott mondja el mindenki panaszát, óhaját. Kelt Debrecenben, 1903. október hó. Kartársi üdvözlettel *Kuthi Zsigmond*, az Alföldi fiókkör elnöke. *Baumhorn Ede* Szolnok, *Bónis Menyhért* Nyiregyháza, társelnökök. *Lippe József*, az Alföldi fiókkör titkára.

Az „Egyetértés“ pedig, mely az Értesítő minden számát meg szokta beszélni „Tanügyi Irodalom“ című rovatában, lapunk utolsó számáról nov. 15-én következőképen ír:

„*Izr. Tanügyi Értesítő* XXVIII. évfolyama e havi számában Kornfeld Gyula, a szerkesztő, száll sikra ama támadások ellen, melyek az Orsz. Izr. Tanítóegyesület vezérferfiat bántalmazták, az egyesületet pedig megbontani szándékoznak. Rajta kívül mások is foglalkoznak a fenti számban ezzel az ügygel. Az egyesület választmányi ülésén Tolnai J. Béla bélyegezte meg a széthuzó törekvéseket, melyeknek élén Barna Jónás áll, táborkara mindössze 12 ember, kik füt-fát ígérnek, hogy az egyesület vezetését kezökbe vehessék. Úgy látszik, hogy a hivatalos egyesület vezetői elejét akarják venni a ma még kis bajnak, nehogy nagyobb baj keletkezzék belőle. Groszmann Mór az ifjusági könyvtár kezeléséről, Lengyel Manó a magyar-zsidó ifjusági irodalomról mondja el nézeteit. Ehhez a számhoz van mellékelve Hoffmann Mór szép emlékbeszéde Deák Ferencről.“

Singer Izrael. A sátoralja-ujhelyi hitközség „Kästenbaum“-iskolájának iskolaszéke a folyó iskolaévben jubileummal akarja ünnepelni az ottani tanítóság nagyérdemü nesztorát: *Singer* Izraelt működésének 50. évfordulóján. *Singer* Izrael a magyar-zsidó tanítóság egyik legtiszteltebb alakja, ki félszázados tanítói működése alatt a tanítói névnek mindig becsületet és tiszteletet szerzett, magának pedig kartársai szeretetét és nagybecsülését vivta ki az egész országban. Egyesületünknek egyik alapító és már évek óta tiszteletbeli tagja, annak a népiskolának pedig, melynél élete javarészét nemes munkában töltötte, örökös tiszteletbeli igazgatója. De *Singer* Izrael érdemeit zsidó tanítóknak magyarázgatni felesleges dolog, nincs, ki őt nem ismerné vagy személyesen, vagy tankönyvei, neveléstani munkái s cikkei révén, vagy legalább jó hirneve után. Egyesületünk vezetősége, de az egész zsidó tanítóság örömmel csatlakozik majd annak idején az ünneplőkhöz. Az iskolaszék a jubileumot jövő év júniusában akarja megtartani, a részleteket persze csak ezután határozván el. A jubileummal kapcsolatosan alapítványt óhajt létesíteni az ünnepelt nevére, melynek célja lesz az ottani főgymnazium izraelita tanulóinak, kiknek a jubiláns még most is hittanáruk, ösztöndíjakkal való segélyezése. E célból felhívást bocsátott ki a rendező-bizottság; a jótékony-célú adományok dr. *Rosenberg* Bernát iskolaszéki elnök úr címére küldendők. A jubiláns tollából ez évben emlékirat fog megjelenni: „Reminiscenciák 50 éves tanítói működésemről“ címmel.

Goldberg Simon. A fővárosban levő „Chinuch Neorim“ egylet 20 év óta ott működő titkárját és rabbiját, *Goldberger* Simon tanítót fogja e hónapban ünnepelni 70. születése alkalmából. Az ünnepelt 50 éve működik mint vallástanító és e hosszú idő alatt mindenkor zajtalanul, szerényen nemes kötelességének élt. 36 esztendeje tanít már a pesti izr. hitk. Talmud-Tóra iskolájánál, sikerrel terjesztve a fővárosi ifjuság között a héber vallásismerteket, a tóratudást. Mindig szerény viszonyok közt élve, mégis lankadatlanul élt hivatásának, a régi zsidó tanító csudálatos béketűrésével és még csodálatosabb megelégedettségével. Volt tanítványai is csatlakoztak az ünnepélyt rendezendő egyesülethez és erejükhöz képest hozzájárulnak ősz, érdemes tanítójuk megtiszteltetéséhez. Az ünnepély dec. hó 13-án, este 6 órakor a fővárosi szegény gyermek-egylet dísztermében (VII. Akácfa-utca 32) fog megtartatni. Az ünnepély után ugyanezen helyiségben **וי"ו**-mal egybekötött társasvacsora lesz.

Tisztujítás. A pesti izr. hitközség elemi iskolai vallásoktatóinak szakosztálya nov. hó 2-án tartotta a minden harmadik évben kötelező tisztujító ülését. A szavazásra jogosult tagok mind megjelentek és egyhangu lelkesedéssel immár hatodszor elnöknek választották *Győri* Adolfot, egyesületünk érdemes pénztárosát, ki már 15 éve áll a szakosztály élén. Az eddigi alelnök, *Kondor* Ignác helyébe megválasztották *Révai* Miksát, egyesületünk érdemes ellenőrért; jegyző fiatal tagtársunk, *Friedmann* Salamon hitoktató lett.

Panasz. *Scheiber* Márton békés-csabai hitk. titkár nem nálunk, hanem illetéktelen helyen nyilvánosan panaszkodott, hogy elnökségünk a békés-csabai hitközségnek, mint egyesületünk pártoló tagjának, többszöri sürgetés ellenére sem küldi az Értesítőt. Erre röviden azt feleljük, hogy ily tartalmú levelet B.-Csabáról elnökségünk nem kapott, de nem is kaphatott, mért a lapot mindenkor a kellő címre rendszeresen elküldte. Ezt könyveinkkel be is bizonyíthatjuk és e válaszunkat ajánlott levélben a békés-csabai hitközségnek meg is irtuk.

Hymen. Veszprémi tagtársunk, *Lövenstein* Paula tanítónő leányát, Herminát, nov. 30-án vezette oltárhoz Brünner Béla úr. — Fialat tagtársunk, ifj. *Hartmann* Samu hitoktató nov. 29-én esküdött örök hűséget Sonnenschein Berta kisasszonynak. — *Hajnal* Dániel, bácstopolyai kartársunk eljegyezte Beer Soma gabonakereskedő leányát, Jankát. — *Gábel* Jakab nagyváradi elemi és polgári iskolai igazgató leányát, Juliskát eljegyezte Schiffer Sámuel úr kereskedő Árva-Pornitzán. — *Blücher* József, a pesti hitközség jótékonyági ügyosztályának vezetője, Moóron nov. 17-én vette feleségül *Büchler* P. ottani főrabbinak leányát, Ottiliát. — Gratulálunk az ifjú pároknak és örömszülőknek.

Kérés. *Leichner* Ignác jászapáti tagtársunk, ki az ottani iskolánál könyvtárt akar létesíteni, ez uton kéri a kartársak szives támogatását. Hitközsége szerény anyagi helyzete a kartársak szivességére utalja őt ebben a törekvésében. Kéri tehát a kartársakat, hogy felesleges könyveiket, vagy duplicatumaikat a jó ügy érdekében az ő címére küldjék.

Pályázat vallástanári állásra.

A pesti izr. hitközség ezennel pályázatot hirdet 1904. szeptember 1-jén elfoglalandó közép- és polgári iskolai vallástanári állásra. Kivántatik rabbi- vagy középiskolai tanári oklevél s az utóbbi mellett még vallástudományi ismeretekről tanuskodó igazolvány. Kötelezettség: heti 20 órai tanítás és közreműködés az ifjúsági istentiszteletnél, valamint a tantestület közös munkálataiban. Javadalmazás a hitközségi díjszabályzat szerint a rendszeresítés első négy évében 2400 kor. törzsfizetés és 700 kor. lakáspénz, az 5—9 években 2600 kor. törzsfizetés és 800 korona lakáspénz, ezután 2800 kor. törzsfizetés és 900 kor. lakáspénz. Ezenkívül a rendszeresítés 7. évétől kezdve 300 kor. ötödéves korpótlék legfeljebb öt izben. A folyamodványok a hitközség tanfelügyelő hivatalához (Sip-utca 12) intézendők s születési, valamint működési bizonyítványok melléklendők. Kivánatra a pályázó a hitközségnél megjelenni s próbaelőadást tartani tartozik. Pályázati határidő folyó év december 31-ike.

Budapest, 1903. november hava.

a pesti izr. hitközség elöljárósága.

Iskolai könyvtárak alapítására, vagy kiegészítésére a legmelegebben ajánljuk a

Filléres könyvtár 50 filléres köteteit.

Elbeszélések, regék, történelmi elbeszélések, mesék, színdarabok gyűjteménye.

Szerkeszti Pósa Lajos.

A „Filléres könyvtár“ köteteit nyugodt lelkiismerettel adhatja a szülő a gyermek kezébe, mert valamennyi szigorúan meg van válogatva. A „Filléres könyvtár“ kötetei egyetlen iskolai könyvtárból sem hiányozhatnak, mert nemcsak szórakoztatják a gyermeket, hanem tanítják, nevelik is.

Eddig 175 kötet jelent meg, jegyzéke minden könyvkereskedésben kapható, de szívesen küldi a „Filléres könyvtár“ kiadója **SINGER és WOLFNER könyvkereskedése** is, Budapest. VI., Andrassy-ut 10. szám.

EGYETLEN politikai tanügyi lap, mely a 10,500 korona politikai kauciót is letette, a

NEMZETI ISKOLA.

Szerkesztő **FÖLDES GÉZA.** — Főmunkatárs **BENEDEK ELEK.**

Tíz év óta áll ez a lap a magyar tanárok, tanítók, tanítónők és kisdédvők szolgálatában s ez alatt közönségének szívével összeforrott egészen.

Bátor szókimondás, erős fajszeretet, függetlensége fel és lefelé s teljesen megbízható diskreciója kedveltette így meg ezt a lapot. S hogy ez ilyen is marad, erre elég biztosíték a szerkesztők multja és egyéni jelleme.

A *Nemzeti Iskola* tizenkét oldal terjedelemmel megjelenik minden szombaton s az

előfizetése: egész évre 12 Korona
félévre 6
negyedévre 3

Előfizetéseket elfogad a

NEMZETI ISKOLA

kiadóhivatala

Budapest, VII. Rottenbiller-utca 5/a.

PFEIFEL NÁNDOR

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-tér 4. szám.

Épület bádigos munkák.

Horganyöntvények és diszmunkák.

Légszeszvezetékek.

Légszeszfürdőkályhák.

Légszeszfűzők (rechauds).

Szivattyútelepek.

Vizvezetékek.

Fürdőszobák.

Fürdőkádak.

Closetek minden rendszerben.

Csatornázások.

Kerti berendezések.

== *Mindennemű átalakítások és javítások.* ==

Költségvetések és felvilágosításokkal díjmentesen rendelkezésre áll.

Feiwel Lipót utódai

Budapest, IX., Ipar-utca 5. szám.

Iskolaberendezések, tornakészülékek és óvodaberendezések gyára. — *Kivánatra megküldi ujonnan kiadott árjegyzékét ingyen és bérmentve.*

SZABADALMAT,
védjegyet, mustra- és modell-
oltalmat megszerez,
SZABADALMAKAT
értékesít és finanszíroz bel- és
külföldön a

Szabadalmakat Értékesítő Vállalat

PASZTOR (törv. bejegyzett cég)

Budapest, Erzsébet-körút 17 szám.

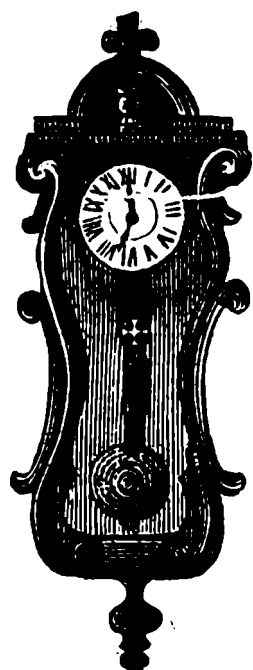
Telefon 24-20. Fölvilágosítás díjtalan.

Igen megbízható bevásárlási forrás!

Schlesinger Henrik

órás- és ékszerész

Budapest, VI. ker., Váci-körút 17. szám
(a Bazilika átellenében).

Valódi tömör ezüst evőkészlet grammja façonnal együtt 11 fill. — Ezüst gyertyatartók (Girandolok) a legszebb kivitelben gr.-ja façonnal együtt 13 fillér. — Legjobb svájci ébresztő órák drbja kor. 3.60. — Ingaórák drbja 16 korona és feljebb. — Mindennemű óráknál 2 évi jótállás!

Óriási raktár brilliáns árukban.

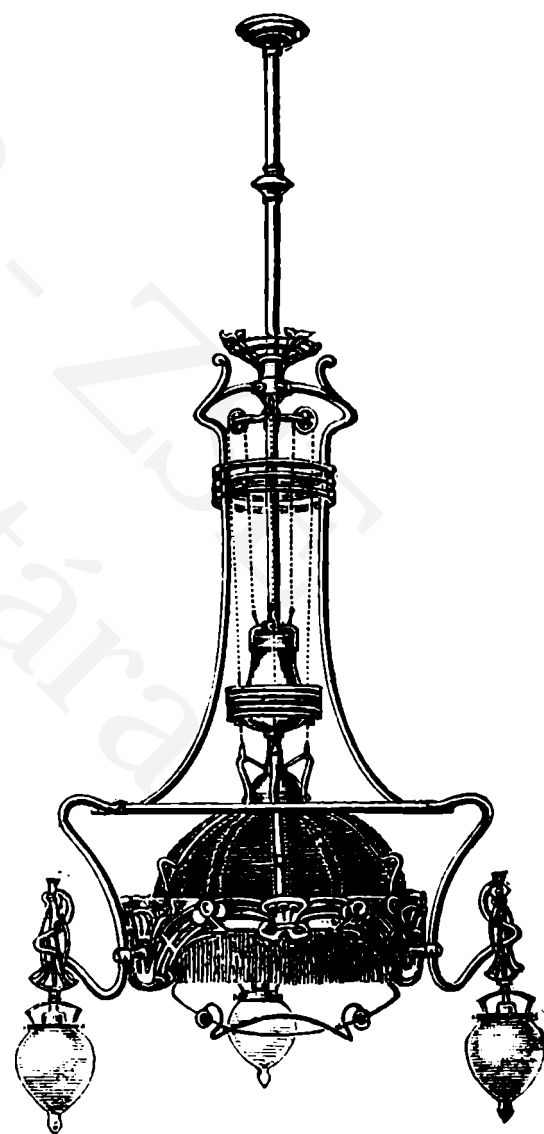
Dús választék menyasszonyi és alkalmi ajándékokban.

Vidéki megrendelések utánvét mellett lelkiismeretesen eszközöltetnek. — Meg nem felelő áruk készséggel kicseréltetnek.

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Magyar Fém- és Lámpaárugyár r. t. Budapest—Kőbánya.

*Villamos- és légszesz-csillárok.
Petroleum-lámpák*
legegyszerűbb kivitelől a legpazarabbig.

Raktárak Budapesten :

II. Fazekas-tér 3-4. szám.

V. Gizella-tér 1. sz.

VI. Teréz-körút és Király-utca sarkán.

VIII. Üllői-ut 2, a Kálvin-tér sarkán.

X. Jászberényi-út.

Vidéken :

Pozsony,

Lőrincskapu-utca 1.

Kolozsvár,

Wesselényi-utca 20.

Debrecen,

Simonffy-utca.

Gyűjtők figyelmébe!

Hazánk legrégebb levélbélyeg-kereskedése PRÜCKLER J. C.

Budapest, IV. Koronaherceg-u. 3. az udvarban

Veszek.

Eladok.

Cserélek.

Legjobb árban veszem : forgalmi

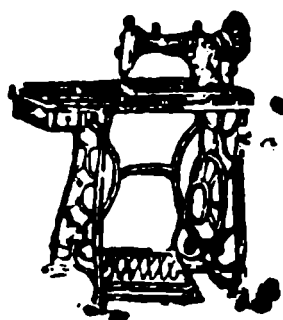
és régi bélyegeket minden mennyiségben.

Müller Testvérek, Budapest.

Vegyészeti gyár.

*Tinta, tus és aquarell-
festék gyártmányaik
a legjobbak.*

Elsőrangú
SINGER varró-
gépeket

nagybani árban 75 koronától feljebb, minden árfelemelés nélkül havi 8 és 10 koronás részletre szállítunk 6 évi jótállással vidékre is bárhova.

Használt varrógépeket

az ujak eladása előmozdítása céljából előnyösen, az általunk eladható legmagasabb árban becserélünk és az ujakat a szigoruan szabott árjegyzékünk alapján

részletfizetésre

is szállítjuk oly értelemben, hogy a fenmaradó összeg havi 8 és 10 k. részletekben törleszthető.

Cégünk kizárólag elsőrendű Singer-gépeket tart raktáron, melyek össze nem tévesztendőek holmi bécsi tucatgépekkel, melyeket egyes, különösen bécsi cégek különféle hangzatos és cifra nevek alatt bocsájtanak forgalomba.

Láng Jakab és Fia varrógép és kerék-pár nagy raktára.

Budapest, József-körút 41. — Fióküzlet Baross-tér 4.

Nagyságos asszony!

Saját érdekében kérje az őszi és téli divat-értékesítőt, amely az őszi divatos velezek, flanellek és mosóbársonyok minőség-mintáit tartalmazza.

Együttal rendelkezésére bocsátom az eredeti végekből vágott vászon-, siffon-, damaszt- és asztalnemű-mintákat, valamint a számos ábrával ellátott fehérnemű-árjegyzéket.

AUER IGNÁC FIA

Budapest, Kerepesi-ut 10/c. szám.

ALAPITTATOTT 1850.

Pártoljuk a honi ipart!!

Az igaz magyar gazdasszony nem küldi már ruháit külföldre tisztítás és festés végett, mert

Beierl József

műfestő és vegytisztító

Budapest, VI. Király-utca 8.
az udvarban

a legjutányosabban és legpontosabban vegytisztít és fest bármilyen uri és női szövet-, selyem-, bársony- és csipke-ruhát. **Csipke- és szövetfüggönyök tisztítása.** — Vidéki megrendelések gyorsan, pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

Főüzlet:

Budapest, VI. Király-utca 8.
az udvarban.

Gyűjtőtelep:

Budapest, IV. Múzeum-körút 31.
Ujpest, Kemény Gusztáv-utca.

Az ország legnagyobb áruháza

Bleier Izsó áruháza

a „Gólyához“

Budapest, VI. Nagymező-utca 12
a Szerencsen-utca sarkán.

Mesés olcsó árak. A legjobb minőségű férfi- és női fehérnemük. — Vászon, damaszt. — Szőnyeg, függöny és női ruhakelmék. — Harisnya árak.

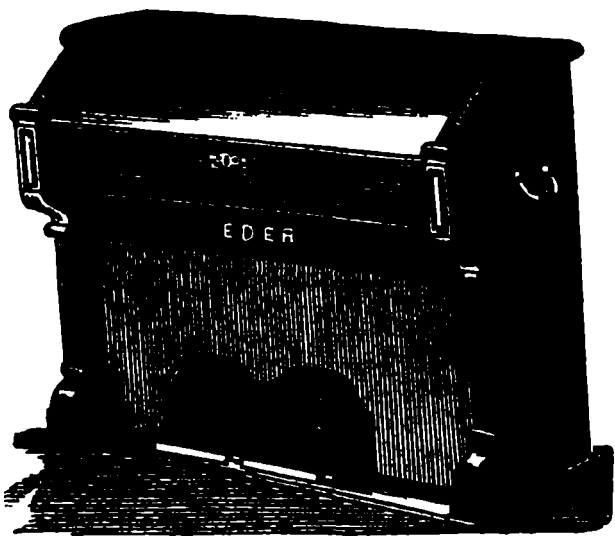
☞ Tessék

árjegyzéket kérni. ☜

ÉDER ANTAL GYULA

BUDAPEST,
IV., Váci-utca 28 sz.,
a városháztérenél.

Alapítva 1846. Telefon 924.

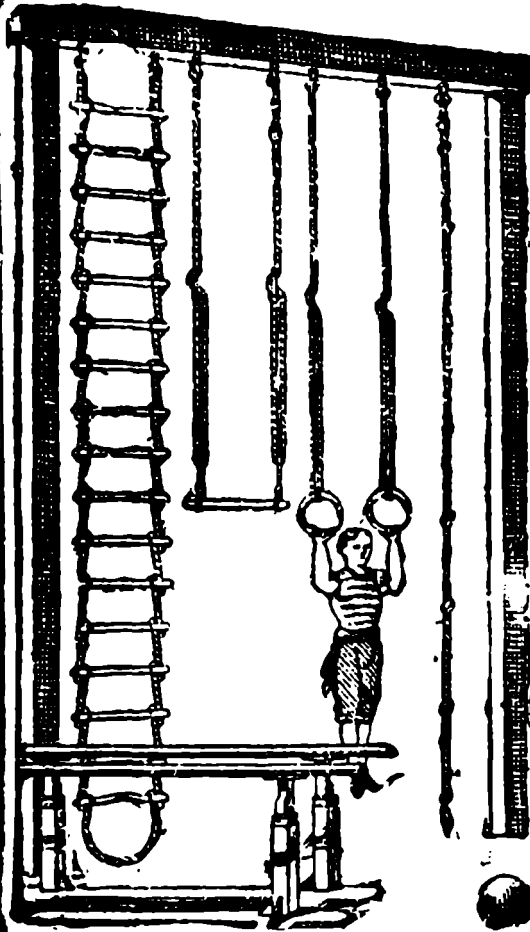
Bel- és külföldi zongorák, pianinók
és harmoniumok nagy raktára.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Alapított 1878. Telefon 15-56.

Saját készítményű és amerikai

tornaeszközök,

tennisz hálók, láb-
törlők, kókuszsző-
nyegek, valódi orosz
sárcipők, pokrócok,
zsákok, ponyvák és
fehér ruhaterítőkö-
telek megbízható
forrása:

SEFFER ANTAL

sporteszközök és kö-
télgyártó ipartelepe

Budapest, IV. Károly-utca, boltszám 12.
(Központi városház-épület.)

Képes árjegyzék kívánatra bérmentve.

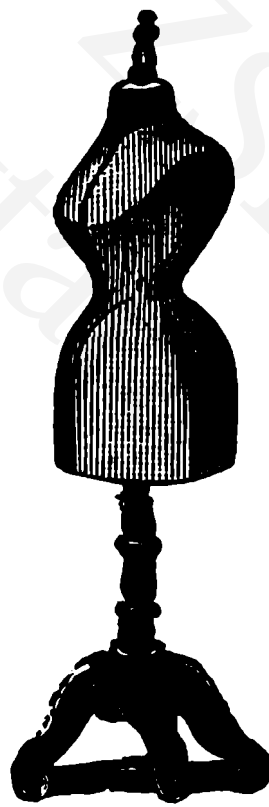
Franco szállítja a miniszterileg
ajánlott s többszörösen
kitüntetett, mély fekete, hamar száradó, tartós
és használatkész

iskolatábla-máz. kor.

Egy $\frac{1}{1}$ bádogszelence $\frac{6}{4}$ klg.	7.—
$\frac{1}{2}$ " " $\frac{3}{4}$ "	3 60
drb iskolai táblamáz-ecset	1.60
plck lf hig. pir vonalozófest. ecsettel	.70
Rakasz, szállítólevél	— .40

Uj mázolási és vonalozási utasítással

Greschick Gyula,
Lőcsén.

Próba babák

állvánnyal minden alakban,
darabja 3 forint.

Babák olcsó árban.

Nagy baba javító intézet.

BERNHARDT B. FIAI

Próba és játékbaba-gyár

BUDAPEST, VII. ker. Király-utca 7.
VII. Rombach-utca 15/c.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Bélyegzőket, pecsétnyomókat

és minden e szakba vágó munkát a leg-
jutányosabban készít az

első magyar ruggyantabélyegző gyár

Geduldiger Hugó

vésnök

BUDAPEST, VI. Váci-körút 17.

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

ELSŐ MAGYAR ACÉLIRÓTOLL-,
TOLLSZÁR- ÉS INDIGÓ MÁSOLÓ PAPIRGYÁR

SCHULER JÓZSEF, BUDAPEST

Gyár:

X. Gyömrői-út 61.

Iroda:

VI. Dálnok-utca 26.

Gyártmányai: Acélirótollak, toll-
szárak, iratkapcsok,
rajzszegek; indigo- és színes másolópapírosok,
fényérzékeny-másolópapírosok pozitív és nega-
tív eljáráshoz, rajzmásolópapírosok, olajlapok,
cerosin- és viaszpapírosok.

Az „ATHENAEUM” irod. és nyomdai r. t. kiadásában megjelentek:

JUHAY ANTAL VEZÉRKÖNYVEI.

A gyerekek első tanítója.

Ára 5 korona

A harmadik osztály tanítója

Ára 5 korona.

A második osztály tanítója

Ára 5 korona.

A negyedik osztály tanítója.

Ára 5 korona.

GYAKORLATI VEZÉRKÖNYVEK

AZ ELEMŰ ISKOLÁBAN KÖTELEZETT ÖSSZES TANTÁRGYAK TANÍTÁSÁRA
A MINISZTERI TANTERVHEZ ALKALMAZVA.

Ezen vezérkönyvek kiválóságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az egyes kötetek megjelenése alkalmával az összes tanügyi szaklapok a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak róluk. A leg-
régebben megjelent **első kötet** pedig immár a **negyedik kiadásban** került ki a sajtó alól.

Juhay vezérkönyvei egyenkint is megrendelhetők a kiadónál,
valamint minden könyvkereskedésben.

Jó hangu iskola-hegedűt

a m. kir. zeneakadémia szállítójánál

Reményi Mihálynál

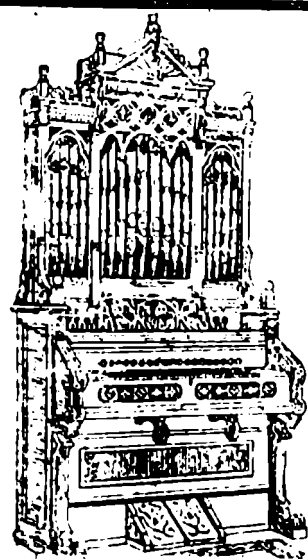

3 frt 50 kr.-tól feljebb minden áron legjobban lehet beszerezni.

Budapest, VI. Király-utca 44.

Mesterhegedűk, fuvolák, klarinettek, szárnykürtök, cziterák, czim-
balmok 5 évi jótállással, Quint-tiszta „Burmester” - hurok.

Finom francia vonók és tokok. Javítások művészies kivitele.

Hangfokozó gerenda!

mely által bármely hegedű vagy gordonka sokkal
jobb, erősebb és kellemesebb hangot kap.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Világhírű harmoniumok.

E lapra hivatkozva a szabott árakból 10% engedményt nyujtok.

